

VERDIER OG EVENTYR I SKOGEN
- En kvalitativ undersøkelse blant turgåere i Oslomarka

VALUES AND FAIRY TALES IN FORESTS
- A qualitative study among hikers in urban forests in
Oslo

INGRID AALSTAD

UNIVERSITETET FOR MILJØ- OG BIOVITENSKAP
INSTITUTT FOR NATURFORVALTNING
Masteroppgave 30 stp. 2012

Forord

Denne oppgaven er avslutninga på min mastergrad i naturforvaltning. Oppgaven er på 30 studiepoeng. Temaet for oppgaven er *verdier i skogen* og *eventyrskoger*, et tema der jeg har beveget seg innom ulike fagretninger, ikke ulikt veien jeg har tatt i studiene mot en mastergrad.

Forholdet menneske har til naturen, dette mystiske og litt uhåndgripelige, har fascinert meg lenge. Kanskje startet det da jeg som fire - femåring beveget meg utenfor gjerdene som skilte dyrkamarka fra utmarka. Stor nok til å kunne lese, men ikke alltid like fortrolig med begrepene jeg leste: "Høyspenning – livsfare" sto det på en stolpe. Dette medførte diskusjoner mellom meg og min turkamerat. Hva kunne dette bety? Vi kom fram til at det *kunne* bety at det var bjørn (ute i den glisne nordnorske bjørkeskogen - attpåtil på ei øy), og fant ut at det beste var nok å snu denne gangen. Senere har turene *utenfor* blitt lengre. Det ukjente og ville tiltrekker meg enda. Inni meg kjenner meg som en liten Lars Monsen, selv om jeg i det daglige lever mer som en Trine Rein.

Tusen takk til informantene for at dere møtte meg med åpne armer på turen deres og for å dele den med meg. Det hadde ikke blitt noe oppgave uten dere. Tusen takk til veileder Sjur Baardsen som tok i mot prosjektet med åpenhet, og som har kommet med god faglig veiledning, konkrete tips, og som har vært fleksibel når ting ikke alltid har gått etter planen. Takk til Gjermund Andersen i Naturvernforbundet i Oslo og Akershus for introduksjon til eventyrskogene, inspirasjon og for å ha tatt meg med ut i en eventyrskog. Takk til May for alle små og store bidrag i prosessen og for at du brukte årets siste feriedag på å lese korrektur.

Og takk til verdens beste turkamerat Einar, som har vært med meg ut i marka, først i bæremeis og så på egne ben og som får meg til å oppdage nye ting i naturen hver eneste gang!

UMB, Ås 12. august 2012-08-08

Ingrid Aalstad

Sammendrag

Denne masteroppgaven er en studie av turgåere i Oslomarkas verdier og hvordan de opplever å være på tur i ulike skogsmiljøer. Formålet med oppgaven var å svare på følgende:

1. Hvilke verdier har skogen for turgåerne?
2. Er det samsvar mellom de skogsmiljøene turgåerne foretrekker å ferdes i og Naturvernforbundet i Oslos (NOA) eventyrskoger?
3. Hva mener turgåeren selv en eventyrskog er?

Dette ble søkt belyst gjennom intervju av 16 personer som var på tur i Oslomarka og teori om friluftsliv i bynære områder, motivasjon, naturorientering og skogpreferanse, og gjennom NOAs kriterier for å kartlegge eventyrskoger i Marka. Kriteriene er: *urørthet/naturlig, alder, terreng, mangfold, spor av kulturminner, særpreg, innslag av vann, stillhet og eventyrlighet.*

Etter undersøkelsen satt jeg igjen med disse resultatene:

- Rekreasjonelle verdier som fysisk aktivitet, stillhet og ro og sosialt samvær var viktig for turgåerne, det samme var skogens estetiske verdier.
- Turgåerne verdsatte tilgjengeligheten de opplevde de hadde til naturområder nært der de bodde, og tilgjengeligheten hadde innvirkning på turgåernes valg av turområde.
- Oslomarka ble sett på som en verdi for Oslo og en del av Oslos identitet.
- Turgåerne foretrakk å være på tur i variert skog. Elementer som skapte variasjon var utsikt, vann, følelsen av at skogen hadde ulike rom og variasjon i størrelse, alder og artssammensetning på trærne. Dette samsvarte godt med NOAs kriterier for eventyrskogene.
- Beskrivelsene av turgåernes egne eventyrskoger var preget av barndomsminner, minner fra turer sammen med barn og beskrivelse av naturen i folkeeventyrene. Eventyrskogene inneholdt mystikk og pirret nysgjerrigheten. Det var stort mangfold i beskrivelsene, og mange elementer ble trukket fram som eventyrlige: særegne trær, gamle trær, snøtunge trær, trær som hadde veltet, tette skoger, mørke tjern, rislende bekker, tåke, skumring og sollys som sivet mellom trærne.

Nøkkelord:

Eventyrskog, verdier i skog, Oslomarka, friluftsliv, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA)

Abstract

This thesis is a study of how hikers in Oslomarka value the forest and how they experience hiking in different forest environments. The purpose of this study was to answer the following:

1. Which values does the forest have for hikers?
2. Is there a correlation between the forest environments hikers prefer and the Norwegian Society for the Conservation of Nature's (NSCN) fairy tale forests?
3. How does the hiker describe a fairy tale forest?

This was sought examined through interviews of 16 persons who were hiking in Oslomarka and the theory about outdoor recreation in urban areas, motivation, natural orientation, forest preference, and through NSCN's criteria for documenting fairy tale forests.

The results found were:

- Recreational values like: physical activity, silence, social interactions in nature and aesthetics were of great value for the hikers.
- Availability was valued and had impact on the hikers choice of hiking area, especially on short walks.
- The hikers interviewed preferred forests with diversity. Elements that created variation were: views, water, and rooms in the forest and variety in age, size and species composition of trees. This correlated with NSCN's criteria for fairy tale forests.
- The descriptions of the visitors' own fairy tale forest was characterized by childhood memories. Fairy tale forests contained mystery and fantasy. There was great diversity in the descriptions, and many items were highlighted as adventurous: distinctive trees, ancient trees, snowy trees, trees which had overturned, dense forests, dark ponds, rippling streams, fog, twilight and sunlight filtered through the trees.

Keywords:

Fairy tale forests, values in the forest, Oslomarka, recreational outdoor activities, Norwegian Society for the Conservation of Nature (NSCN)

Innholdsfortegnelse

Forord

Sammendrag

Abstract

Innholdsfortegnelse

1.	Innledning	1
1.1	Tematikk og problemstilling	1
1.1.1	Bakgrunn – Friluftsliv i Oslomarka	1
1.1.2	Bakgrunn for valg av oppgave	3
1.2	Problemstillinger	5
1.3	Oppgavens utforming	6
2.	Teori	7
2.1	Friluftsliv i bynære skoger	7
2.2	Verdier i bynære skoger	8
2.3	Motivasjon	9
2.4	Naturorientering	10
2.5	Skogpreferanse	12
2.6	NOAs registreringsmetodikk	14
2.7	Eventyret i skogen – skogen i eventyret	16
2.8	Utdyping av problemstillingene	18
3.	Metode	21
3.1	Områdebeskrivelse	21
3.2	Forskningsstrategi og design	22
3.3	Datainnsamling	24
3.3.1	Intervju	24
3.3.2	Utvalg og antall informanter	24
3.3.3	Gjennomføring	25
3.4	Analyse av intervjuene	26
3.4.1	Transkribering	26
3.4.2	Analyse	26
3.4.3	Presentasjon av kvalitative data	27
3.5	Etiske hensyn	27
3.6	Diskusjon av metode	28
4.	Resultater	29
4.1	Skogens verdier for turgåeren	29
4.2	NOAs skogkvaliteter	33
4.3	Supplement	38
4.4	Informantenes egne eventyrskoger	41
4.5	Sammendrag av resultatene	44

5.	Diskusjon av resultatene	47
5.1	Skogens verdier for turgåeren	47
5.2	NOAs skogkvaliteter	52
5.3	Supplement	55
5.4	Informantenes egne eventyrskoger	56
6.	Konklusjon og avslutning	59
	Litteratur	61

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Vedlegg 2: Intervjuguide

Vedlegg 3: Informasjonsfolder om Vettakollen – Båntjern – Fuglemyra eventyrskog

1. INNLEDNING

Eventyrene er formet og preget av norsk folkelynn, som igjen er formet av norsk natur, av hvordan nordmenn opplevde naturen rundt seg og av norske levekår. Eventyrlandskapet var identisk med landskapet der folk ferdes til daglig og fant sitt levebrød.

Fortsatt kan vi oppleve gammelskog med troll og skrømt. Størst sjanse for å få øye på dem har vi i skumringen og i månelyse netter. I bekmørke ser vi dem ikke, men kan desto sterkere høre og føle at troll og vetter lister seg rundt mellom trærne. (Hågvar og Støen 1996: 33-34).

1.1 Tematikk og problemstilling

Temaet for denne oppgaven er *eventyrskoger*. Et begrep som vanskelig lar seg gripe, samtidig som man lett får assosiasjoner til hva det kan romme. Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) har laget en definisjon på hva en eventyrskog er: "[...] opplevelsesrik skog.

Kjennetegn på en eventyrskog er variasjon og mangfold av planter og trær, særpreg, utsiktspunkter, romopplevelse, opplevelse av vann og minner om tidligere tiders virksomhet." (Den naturlige skolesekken 2012a). I denne oppgaven er det eventyrskogene og friluftslivet i Oslomarka som er i fokus.

1.1.1 Bakgrunn – friluftsliv i Oslomarka

I 2009 ble "Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner" (Markaloven) vedtatt. Arbeidet for å få på plass denne loven har pågått i mange årtier, ja kanskje så mye som i over hundre år (Gangdal 2011). Fra å være "villmark" der bare bønder (og andre) hadde sitt arbeidssted, fikk vi ikke før på 1800-tallet noe av det som ligner på moderne friluftsliv i Marka. Den første beskrivelsen av en frivillig skitur i Marka kunne man lese i tidsskriftet *Norsk Skytter- og Jagttiende* i 1865, og handlet om et følge som hadde tatt seg innover i Nordmarka på ski. Utover 1800-tallet ble det stiftet ulike friluftsforeninger med tilknytning til Oslomarka. *Christiania Skiklub* er verdens eldste skiklubb og ble stiftet i 1877. Senere kom *Foreningen til Ski-Idrettens fremme* (Skiforeningen) i 1883, og frem mot århundreskiftet ble flere mindre skiklubber rundt hovedstaden stiftet (Gangdal 2011). I tilknytning til det oppblomstrende vinterfriluftslivet begynte også byggingen av skihytter og foreningshytter. Denne nye idretten, *skiløbning*, som var starten på det moderne vinterfriluftslivet i Marka, var stort sett forebeholdt byfolk fra byens bedre strøk. De hadde råd til utstyr og stilte krav til bevertning og overnatting i Marka. Fra begynnelsen av 1900-tallet økte bruken av Marka som

friluftsområde, men det var ikke bare til friluftsbruk naturressursene var interessante. Den industrielle revolusjonen førte med seg økonomisk vekst og økt press på naturområder. Det ble nærmest fritt fram bygget veier, hytter, boligområder, kraftverk og jernbaner (Gangdal 2011). Den første naturfredningsloven kom i 1910 og markerte et vendepunkt i synet på norsk natur. ”Den trenger et vern mot menneskenes utnyttelse av den” (Gangdal 2011:43). I 1914 ble den første naturvernforeningen i Norge opprettet. Dette var *Østlandske Kredsforening for Naturfredning i Norge* (forløperen til Østlandske Naturvernforening og senere Naturvernforbundet i Oslo og Akershus) som senere var viktig i vernearbeidet for Oslomarka (Gangdal 2011).

Utover 1900-tallet var interessen for Oslomarka som rekreasjonsområde økende. Oslomarkas friluftsråd ble dannet, friluftslivet ble satt på den politiske dagsorden, bruken av marka til turgåing økte og kvinnene tok etter hvert også del i en aktivitet som tidligere stort sett var for menn. Det kom turbøker med kart over Oslomarka og oversikt over løyper. Etter andre verdenskrig var det stort behov for utbygging av boliger i Oslo og en plan for hvordan dette skulle skje. For Friluftsrådet var to ting viktige etter hvert som nye reguleringsplaner for boligområder kom. Det ene var at det ikke skulle bygges innover i marka, og det andre var at turveiene i Marka ikke skulle sperres (Gangdal 2011). Arbeidet til Friluftsrådet var vanskelig, da det ikke fantes lovhjemler til å bevare naturen for friluftsliv. Man hadde lovene om naturforvaltning fra 1910 og 1916 som ga naturen noe vern, men noen friluftslav var fremdeles ikke på plass. Økonomisk oppsving og vekst etter andre verdenskrig gjorde at også at skogbruket måtte effektiviseres. Fra begynnelsen av 50-tallet ble skogsmaskiner tatt i bruk, og hogst av hele flater erstattet den gamle plukkhogsten. Skogsbilveier ble bygget for å få en mer effektiv uttransportering av tømmeret. For at skogdriften skulle være effektiv på sikt, fant man ut at det ville være en fordel at skogen hadde samme alder og var ensartet, og med flatehogsten kunne man plante ett treslag som ville være hogstmoden på samme tid. For Friluftsrådet ble det tydelig utover 50-tallet at den moderne skogdriften gjorde at Oslomarka fremdeles var et ubeskyttet område. Arbeidet med å få på plass et lovverk for å beskytte naturområder med friluftsinteresser fortsatte (Gangdal 2011)-

I 1954 vedtok Stortinget *Lov av 1. desember 1954 om naturvern*, og i 1957 kom endelig *Lov om friluftsliv*. Friluftslaven slo fast allemannsretten, og det ble innført restriksjoner på bygging i områder med friluftsinteresser. Siden friluftslaven ikke la noen restriksjoner på landbruk eller skogbruk, og Oslomarkas struktur var komplisert, med private og statlige eiere og mange ulike brukere, var friluftslaven for mange en skuffelse (Gangdal 2011). Oslomarka

ble berørt av mange lover på samme tid, men den store helheten manglet. Arbeidet med en egen lov for hele Oslomarka har pågått siden da. Uten å gå inn i alle detaljene kan man oppsummere med at det har vært en tidkrevende og omstendelig prosess, med mange motsetninger og ulike interesser hos skogbruket, friluftslivet, politikken, naturvernet og andre som har hatt interesser i Marka. Da ”Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner” (Markaloven) ble vedtatt i 2009, var det mange forkjempere for bevaring av Marka som feiret (Gangdal 2011).

Formålet med loven er å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Loven skal sikre Markas grenser og bevare et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø med kulturminner. Det skal samtidig tas hensyn til bærekraftig bruk til andre formål.” (Lovdata 2009).

Parallelt med arbeidet med å lage en lov for Oslomarka har friluftslivet i naturområdene rundt hovedstaden levd sitt liv. Oslomarka er nærmeste større turområde til rundt 1,2 millioner mennesker (Miljøverndepartementet 2008), og 80% av befolkningen i Oslo og Akershus oppgir at de går på tur (Friluftsrådet 2012). Skitur, sopp- og børsanking, trening, bading og sykling er også utbredte aktiviteter (Aasetre 1994). Folk flest bruker i hovedsak stier, veier og løyper, både sommer og vinter, og bruken av Marka er konsentrert til helgene, spesielt til søndag (Aasetre 1994).

1.1.2 Bakgrunn for valg av oppgave

I forbindelse med en prosjektoppgave i praktisk naturforvaltning for et par år siden, fikk jeg for første gang høre om NOAs eventyrskogprosjekt. Siden 2002 har NOA arbeidet med å kartlegge områder i Oslomarka som har spesiell verdi for friluftslivet. De har utviklet en egen metodikk for å registrere opplevelsesverdiene i skogen. Denne metodikken er basert på kunnskap og erfaring fra Marka, og metodikken gjøres rede for i kapittel 2 i denne oppgaven. Områdene som har blitt vurdert til å ha spesiell opplevelsesverdi, har de kalt eventyrskog (NOA 2012a). Som de selv skriver er begrepet ”opplevelsesverdi” subjektivt og avhengig av hvilke assosiasjoner man får til ”skog”, ”eventyr” og ”opplevelse”. Allikevel mener de at det er mulig å kunne finne en felles forståelse blant de som bruker Marka, og at de som oppsøker

eventyrskogene vil være enige i at det er noe spesielt ved dem (NOA 2012a). Kjennetegnene NOA har sett etter i registreringen har vært *alder* på skogen (store trær, grove trær, majesteter), *vann* (tjern, bekker, fosser), *urørt/naturlig* (naturskog, urskogpreget), *variasjon/mangfold* (flersjiktet skog, artsrik, fler-aldret), *vilt/kupert/utsikt* (dramatisk, spennende), *historie* (kulturminner o.l.), *særegent/trolsk* (enestående, overraskende, stemningsskapende etc.), *romopplevelse* (landskapsrom, skogrom) og *stillhet* (fravær av menneskeskapt lyd, visuell støy) (NOA 2012a).

§11. *Særskilt vern av friluftslivsområder* i Markaloven åpner for å verne naturområder som på grunn av opplevelsesverdier har særskilt verdi for friluftsliv (Lovdata 2012). Etter at loven kom, har markaorganisasjonene, deriblant NOA, sendt inn forslag på 174 områder de mener er verneverdige etter §11 i Markaloven. 32 områder ble plukket ut til videre kartlegging, og i 2011 fikk SWECO, på oppdrag fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus, oppdraget med å kartlegge disse områdene (NOA 2012b). Alle områdene ble vurdert som verneverdige etter § 11 i Markaloven. Den endelige avgjørelsen om hvilke områder som skal vernes, er ventet å komme våren 2013 (Fylkesmannen i Oslo og Akershus 2012).

NOAs registrering av eventyrskoger har bidratt til at det nå ligger konkrete forslag til vern av områder i Oslomarka. Det er det forvaltningspolitiske aspektet ved eventyrskogene. På den andre siden ønsker NOA å informere brukerne av Marka om eventyrskogene, og å inspirere til å bruke dem. ”Bruk av eventyrskogene er det beste vern. Er mange glade i disse områdene er det større sjanse for at også kommende generasjoner skal få oppleve dem!” (NOA 2012a). I den forbindelse er det laget ”inspirasjonsmaterieell”: informasjon og kart som man kan finne på nettsiden til NOA, noen ”foldere” med beskrivelser av eventyrskogene som man selv kan skrive ut og ta med på tur, og trykte hefter. NOA har også laget naturkart og eventyrskogbrosjyrer for bruk i skolen, med oppgaver knyttet til både naturfag og norsk på alle klassetrinnene i grunnskolen (NOA 2012c). Dette ligger blant annet som ressurs på nettsiden til ”Den naturlige skolesekken”, som ”er et prosjekt for satsing natur, miljø og bærekraftig utvikling i grunnskoleopplæringen” (Den naturlige skolesekken 2012b).

En annen måte å gjøre brukerne av Marka kjent med eventyrskogene, har vært å arrangere ”Sidespranget” et par ganger i året. Dette er et arrangement der NOA merker sti gjennom en eventyrskog og leder folk inn på stien fra veien som går mellom Sognsvann og Ullevålseter. På et sted langs stien har NOA en leirplass, med bål, kaffe og noe å spise på. Her henger de også opp plakater som forteller om eventyrskogene, snakker med de forbigående og

informerer om NOA. Det var i forbindelse med dette arrangementet jeg først kom i kontakt med NOA. De ønsket å få gjort en brukerundersøkelse for å få vite mer om hva de som deltok på Sidepranget syntes om arrangementet, og hadde tatt kontakt med UMB og foreslått dette som oppgave i faget ”Praktisk naturforvaltning”. Etter dette tok jeg kontakt med Gjermund Andersen i NOA for å høre om det var mulighet for å gjøre en masteroppgave på temaet ”eventyrskoger”. Jeg ble tatt godt i mot og fikk en god innføring i NOAs arbeid med eventyrskogene, Markaloven og historien til Oslomarka.

Eventyrskogene pirret min nysgjerrighet og gav meg spørsmål som danner grunnlaget for denne oppgaven. Hva slags skog går folk i? Hva er viktig for dem når de velger en rute? Hvor mye har omgivelsene å si for valget av turområde? Velger turgåeren områder på bakgrunn av kvaliteter i naturen, områder som er lett tilgjengelig eller en kombinasjon av disse, eller er det andre ting som styrer valget? Har tilleggsinformasjon om et område positiv innvirkning på hvordan en verdsetter området? Jeg ønsket å finne ut mer om hvordan turgåeren opplever å være på tur i skog, og temaet for oppgaven ble *eventyrskoger*. I arbeidet med å utvikle en konkret problemstilling og plan for oppgaven tok jeg utgangspunkt i de kjennetegnene som NOA bruker når de registrerer eventyrskoger. Selv om jeg fikk mye inspirasjon fra NOAs arbeid, er ikke denne oppgaven et oppdrag fra dem. Allikevel tror jeg at resultatene kan være interessante for NOA, så vel som for andre som driver med naturbasert informasjons- og inspirasjonsarbeid.

1. 2 Problemstillinger

Oppgaven har tre problemstillinger som søker å utforske hva slag verdier skogen har for turgåerne, hvordan de opplever det å være på tur i ulike skogsmiljøer og hva en eventyrskog er for dem.

Problemstilling 1: *Hvilke verdier har skogen for turgåerne?*

Problemstilling 2: *Er det samsvar mellom de skogsmiljøene turgåeren foretrekker å ferdes i og NOAs eventyrskoger?*

Problemstilling 3: *Hva mener turgåeren selv en eventyrskog er?*

Jeg har utført 16 intervjuer med turgåere jeg traff i Osloomarka. Informantene er i alderen 22-90 år, 9 kvinner og 7 menn, og ble alle *spontant rekruttert* (Tjora 2012) til intervju som ble gjort på stedet.

1.3 Oppgavens utforming

Oppgaven består av seks kapitler. I det første kapitlet har jeg redegjort for temaet for oppgaven og presentert problemstillingen. I kapittel 2 gjennomgår jeg teori som er relevant med tanke på temaet og for å belyse problemstillingen. Først tar jeg for meg teori rundt friluftsliv i bynære områder og verdibegrepet i sammenheng med friluftsliv i urbane skoger. Videre er det en gjennomgang av forskning på motivasjon innen friluftsliv og begrepet naturorientering. Tidligere forskning på preferanse for skog blir gjennomgått, etterfulgt av en beskrivelse av NOAs registreringsmetodikk. Til slutt i kapittel 2 skriver jeg noe om naturen i norske eventyr før jeg avslutter med å utdype problemstillingene med bakgrunn i teorigjennomgangen. I kapittel 3 redegjør jeg for det metodiske opplegget for undersøkelsen. Videre redegjør jeg for hvordan datamaterialet er analysert og presentert. Resultatene fra undersøkelsen presenteres tematisk i kapittel 4. I kapittel 5 diskuteres resultatene og knyttes opp mot problemstillingen. Kapittel 6 er en konklusjon av diskusjonen.

2. TEORI

2.1 Friluftsliv i bynære skoger

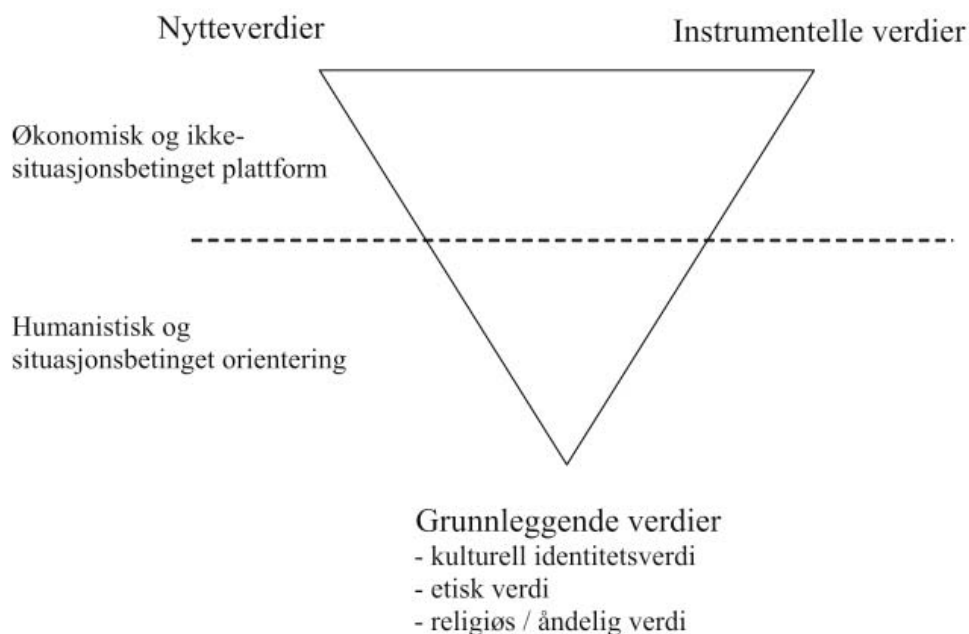
Stortingsmelding nr. 40 (1986-87) definerer friluftsliv som ”opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse” (Nedrelid 1993:130). 8 av 10 oppgir i Statens levekårsundersøkelse (2011) at de har vært på fottur i skogen eller på fjellet det siste året (SSB 2011). Dette er de samme tallene som man fant for nærmere 20 år siden (Vaagbø 1993, Nedrelid 1994). Selv om tallene ikke sier noe om intensiteten i turgåingen, viser de at mange har et forhold til det å gå på tur, at de hadde det tidligere og at de har det i dag.

Så hva er det som er spesielt for friluftsliv i de bynære skogene? Aasetres (1994) undersøkelse av friluftsliv i Oslo og Skien indikerte av skogene rundt byene i hovedsak ble brukt til turer av kortere varighet, turer under tre timer. Det var få overnattingsturer. Som nevnt i innledningen til denne oppgaven, viste undersøkelsen at bruken var sentrert til helgene, og da spesielt til søndagene (Aasetre 1994). Osloområdet brukes hele året, men i undersøkelsen oppga flest personer at de brukte skogene mest om sommeren. De aller fleste gikk på stiene når de var på tur, og i Oslo var det også mange som gikk på veiene (Aasetre 1994). Mange gikk på tur sammen med samboer/ektefelle, barn eller annen familie og venner, mens en tredjedel av de spurte oppga at de ofte gikk alene på tur (Aasetre 1994). Fotturer var den frilftsaktiviteten som var mest utbredt. I Oslo kom skitur, sykkelstur og bading på de neste plassene (Aasetre 1994).

Undersøkelser har vist at de bynære skogene er viktige når folk skal bestemme seg for å bosette seg et sted, og at skogene er viktige for trivsel, folkehelse og livskvalitet (Gundersen og Christensen 2008). Dagens friluftsliv domineres fremdeles av det man kan kalle ”mykt” friluftsliv. 81% av de spurte svarer at de har vært på fottur i skogen eller på fjellet. 42% av de spurte har gått på kortere eller lengre skitur det siste året. Også 42% forteller at de har vært på sykkelstur i naturen. Oslo, Akershus og Trøndelag er de stedene hvor flest folk går på ski. I perioden 1997-2011 har andelen av befolkningen som har vært på jakt-, fiske-, sopp- og bærtur gått ned fra 56% til 37%. Tallene er hentet fra Statistisk sentralbyrås levekårsundersøkelse for 2011 (SSB 2011).

2.2 Verdier i bynære skoger

I denne oppgaven tar jeg utgangspunkt i at verdier er noe som tilskrives naturen gjennom menneskenes relasjoner til den, såkalte "tildelte verdier" (assigned values), og tar ikke diskusjonen om hvor vidt naturen eller noe i den har verdi i seg selv, uavhengig av menneskene som opplever den (Aasetre og Gundersen 2007). Aasetre og Gundersen (2007) har diskutert verdibegrepet i forvaltning av friluftslivet i urbane skoger og har laget en verditaksonomi med tre hovedkategorier: nytteverdier, instrumentelle verdier og grunnleggende/konstituerende verdier (figur 1).

Figur 1. Verdier knyttet til skog (Gundersen og Aasetre 2009).

Nytteverdier, eller egenverdier, vil si at verdiene er et mål i seg selv. Landskapets estetikk vil kunne være et eksempel på en nytteverdi for menneskene, det samme vil andre verdier relatert til rekreasjon (Aasetre og Gundersen 2007). Ariansen (1992) påpeker at egenverdier forutsetter en relasjon mellom noe og den som "nyter" det, og at noe som har egenverdi for ett menneske ikke trenger å ha det for et annet. En uberørt skog kan ha egenverdi for en person som liker å ferdes i skogen, mens den for en person som ikke har noen interesse av friluftsliv, ikke trenger å ha noen egenverdi (Ariansen 1992).

Instrumentell verdi vil i denne sammenhengen være at naturen har verdi som middel for å realisere noe annet. Et eksempel kan være at skogen har verdi som ressurs for tømmerproduksjon eller at skogen har verdi med tanke på folks helse og livskvalitet, gjennom å være et sted for utfoldelse av friluftsliv (Aasetre og Gundersen 2007). I økofilosofien er begrepet knyttet til et natursyn der naturen oppfattes som et middel menneskene kan bruke etter hva man finner hensiktsmessig, og naturen blir da et redskap for å realisere noe annet (Ariansen 1992).

Konstituerende (grunnleggende) verdier er verdier som kan forankres i et følelsesmessig, etisk eller religiøst fundament (Gundersen 2009). Dette er verdier som er spesielle for personen som opplever dem, og som oppstår på bakgrunn av den overbevisning og kunnskap personen har. De grunnleggende verdiene kan også være situasjonsbetingede og gjelde i spesielle tilfeller eller på spesielle steder (Gundersen 2009). I forvaltningen av natur er disse verdiene de som er vanskeligst å implementere. De er vanskelige å måle eller å generalisere. Gundersens (2009) undersøkelse viser at skogene i nærmiljøet er viktige for brukerne, også utover det den observerbare fysiske bruken, og at de har spesielle verdier for brukeren. Mange har et personlig forhold til "sin" skog, og Gundersen (2009) antyder at folks opplevelse av verdier i skog må settes inn i en lokal sammenheng.

2.3 Motivasjon

Den motivasjonelle rekreasjonsforskningen har vært viktig innenfor forskning på turisme og friluftsliv. Tradisjonen vektlegger *motivene* for folks friluftsatferd og betrakter utøverne som rasjonelle aktører og friluftsliv som målrettet atferd, der den som utøver friluftsliv har forventninger som den søker å få oppfylt. Når forventningene en har blir oppfylt, blir man tilfreds, mens man blir skuffet hvis utbyttet ikke står til forventningene (Aasetre og Gundersen 2007). Innen denne forskningen er det laget en modell der utøvernes motiver kan måles, kalt "reasoned action modell" (Ajzen og Fishbein 1980), der folks atferd forklares som et resultat av personlige holdninger og oppfatninger av sosiale normer. Friluftsutøvelse oppfattes som styrt av spesifikke holdninger til friluftaktiviteter og bestemte miljø (Aasetre og Gundersen 2007). En kritikk av denne forskningen har vært om friluftsutøveren i virkeligheten er så rasjonelle i sine valg.

Motivasjonell rekreasjonsforskning danner grunnlaget for utviklingen av forvaltningsmetodikk for friluftsområder. Recreation Opportunity Spectrum (ROS) er en tilnærming der man ser på friluftsutøverne som en heterogen gruppe med ulike preferanser for aktiviteter, miljøer og opplevelser, og er en form for markedssegregering der man forsøker å legge til rette for en forvaltning der man tilbyr ulike muligheter til ulike grupper. Ulik forvaltning av ulike områder skaper muligheter for ulike opplevelser (Aasetre og Gundersen 2007).

Segmenteringen av friluftsutøverne gjennom ROS-metodikken gjør at man kan plassere utøverne i grupper, fra de som foretrekker villmarksopplevelser til de som ønsker opplevelser i mer tilrettelagte områder, ”purister” og ”urbanister”. En annen metodikk er ”the Limits of Acceptable Change” (LAC), som man kan si er en videreføring av ROS-metodikken, da denne sier noe om at hvordan man bør forvalte et område ut fra folks holdninger til et område.

Innenfor den motivasjonelle rekreasjonsforskningen har Driver og kolleger utviklet et spørreskjema med tilhørende skalaer som skal måle de ulike godene som motiverer folk til å drive med friluftsliv (Driver et al. 1991 i: Aasetre og Gundersen 2007). Denne skalaen, ”Recreation Experience Preference” (REP), utgjør en måte å klassifisere rekreasjonsverdiene skogen som har for friluftsutøverne (Aasetre og Gundersen 2007). Disse verdiene kan oppsummeres i: oppleve naturen, fysisk form/mosjon, unnslippe fysiske stressfaktorer, redusere spenning, læring utendørs, lære/lede andre, dele like verdier, fysisk hvile, familieforhold, uavhengighet, introspeksjon/åndelige verdier, sosial trygghet, oppnåelse/stimulering, risikotaking og risikoreduksjon, møte nye mennesker, kreativitet, nostalgi og passende temperaturer (etter Driver et al. 1991 i: Aasetre og Gundersen 2007).

Som vi ser i REP-skalaen, er listen over de rekreative godene og verdiene som motiverer folk til friluftsutøvelse lang. Jeg velger å ikke utdype disse verdiene her, men heller komme inn på dem når jeg ser på verdier i skogen gjennom det teoretiske begrepet naturorientering.

2.4 Naturorientering

I motsetning til REP-skalaen, som ser på verdier i naturen som muligheten den har for å oppfylle ulike behov hos friluftsutøveren, kan *naturorientering* kan forstås som en integrert del av et menneskes grunnleggende verdier og livsanskuelse (Haukeland et al. 2010).

Bakgrunnen for begrepet naturorientering finner vi hos Uddenberg (1995), som undersøkte svenskere holdninger til natur. Med bakgrunn i Uddenberg (1995) har Degenes-Ødemark

(2010) i sin masteroppgave presentert noen kategorier i naturorienteringsskalaen. Disse vil jeg bruke videre i denne oppgaven.

Oppleve noe som er forskjellig fra hverdagslivet

For mange består naturopplevelsen av å oppleve som er forskjellig fra hverdagen. Det å komme seg *ut* av hverdagen sees på som en verdi. Hågvar og Støen (1996) beskriver hvordan mange opplever en frihet ute i naturen, en frihet fra stress, tidspress og en frihet til å tenke sine egne tanker. Noe som er ”forskjellig fra hverdagen”, kan også være det å utforske nye steder, gå på oppdagelsesferd. Gundersen (2009) beskriver en tosidighet i forholdet folk har til skogene i nærmiljøet sitt. Man tar med seg hverdagslivet sitt ut i skogen, og man tar også med seg opplevelsene fra skogen med seg tilbake til hverdagslivet. Uddenberg (1995) fant at flere av informantene understreket kontrasten mellom hverdagslivet og livet i naturen, der landskapet sto som alternativer til byens arkitektur, og der naturopplevelsen ga informantene noe som de savnet i sin hverdag.

Stillhet og ro

Stillhet er viktig for mange og kan være mangelvare i hverdagen. Selv om naturen på ingen måte er uten lyd, kan stillheten i naturen oppleves som et fravær av uønsket støy som vi omgir oss med i hverdagen (Nedrelid 1993). Nedrelid (1993) skriver at mange nordmenn som bor i utlandet bruker kirkene som erstatning for mangelen på natur. I kirkene finner de en lignende stillhet, der de kan samle tankene og sitte ettertenksomt i fred uten folkelivet rundt seg. Videre skriver hun: ”Når derfor 87 prosent tillegger det meget eller ganske stor viktighet å gå på tur *for å oppleve naturens stillhet og fred*, ser det ut til å være bundet til en *indre* tilstand [...] At prosentandelen for Oslo-distriktet faktisk er helt opp i 95, gjør behovet for stillhet enda mer uttalt. Slutningen ligger snublende nær: Jo mer bråk og mas vi lever i, dess større tilbøyelighet har vi til å bruke naturen som tilfluktsom” (Nedrelid 1993:30). Uddenbergs (1995) informanter fortalte at de søkte stillhet og ro, og at naturen hadde en puls som sjelden var hastig. Naturen var et sted der de kunne få være alene med sine opplevelser, ”[...] tänka helt egna tankar utan att behöva bry sig så mycket om annat.” (Uddenberg 1995:38).

Føle en form for tilhørighet til landskapet

Mange har områder i naturen de drar tilbake til. Å gjenta en handling gjør at det skapes en kontinuitet der man har noen forventninger til hva man skal oppleve. Hågvar og Støen (1996) skriver at det gir en trygghet å vende tilbake til steder i naturen som ikke har forandret seg.

Mange har fra barndommen steder som de husker, og som de vender tilbake til. Den naturen som ikke forandrer seg, kan være et ”mentalt anker”, særlig om man har minner og opplevelser knyttet til stedet (Hågvar og Støen 1996:29). Å være ute i naturen kan gi en opplevelse av å være en del av noe større enn seg selv, enten man er religiøs eller ikke, en mulighet til å føle en samhörighet med naturen som er verdifull (Nedrelid 1993; Uddenberg 1995). Hågvar (1999) skriver at mange kan oppleve en slags enhet med landskapet og naturen, et fellesskap med dyr, planter og prosesser. Informantene til Uddenberg (1995) fortalte at naturen ga en opplevelse av å være en del av en større helhet. Gundersens (2009) undersøkelse viste at folk hadde minner, erfaringer og opplevelser fra skogen som ga stedene egen identitet og at dette var verdier som gjorde at det var trygt å komme tilbake til de samme stedene. Det å komme tilbake til samme sted gjennom alle årstider, kan også være spesiell opplevelse og skape kontinuitet (Hågvar og Støen 1996). I sin artikkel skriver Aasetre og Gundersen (2009) at fokus på grunnverdier kan være et alternativ til den mer tradisjonelle rekreasjonsforskningen der man stort sett bare har sett på de motivene folk har for å bedrive friluftsliv, og de godene (varene) som naturen kan tilby. Bånd og følelse av identitet knyttet til spesielle steder kan være en slik verdi som er viktig for mange (Aasetre og Gundersen 2009).

Sanseinntrykk – Oppleve noe som er vakkert

Alle Uddenbergs (1995) informanter mente at naturen var vakker. Da de ble bedt om å gjøre rede for hva som var vakkert, nevnte noen fugler, blomster, planter og dyr, mens andre beskrev farger, lukter, lyset og vann. Å oppleve skjønnheten i naturen kan være å se ut over store fjellvidder i høstfarger, eller det kan være å gå på oppdagelsesferd i en mikroverden, oppdage insekter og blomster (Hågvar og Støen 1996; Gundersen 2009).

2.5 Skogpreferanse

Det er gjort mange studier på menneskers preferanser for ulike skogsmiljøer. Ofte har disse studiene hatt sammenheng med skogbruk, og de endringene skogbruket gjør med landskapet. Derfor har man et godt grunnlag for å si noe om turgåerens preferanser for skog, spesielt i sammenheng med skogbrukstiltak. En av de første arbeidene som ble gjort på dette i Norge, var Haakenstads ”Skogbehandlig i et utfartsområde. En opinionsundersøkelse om Oslomarka” fra 1972. Her undersøkte Haakenstad (1972) friluftsutøverens reaksjoner på skogbruket, der han fant at det ikke var noen generell motvilje mot snauflater, og at mindre flater som var godt tilpasset terrenget, kunne bidra til å gjøre landskapet mer variert og tiltalende.

Blandingsskog med lauvtrær og bartrær var foretrukket framfor ren barskog eller ren lauvskog, og få foretrakk ren lauvskog. Åpen skog var foretrukket framfor tettere skog (Haakenstad 1972).

I rapporten ”Skog for folk flest: En gjennomgang av kvantitative spørreundersøkelser fra Norge, Sverige og Finland” har Frivold og Gundersen (2009) gjennomgått 55 undersøkelser om folks preferanser for skogstrukturer, deriblant Haakenstad (1972). De har drøftet metodene som er brukt i de forskjellige undersøkelsene, og har sammenfattet resultatene. Resultatene de konkluderte med hadde grunnlag i minst tre av de ulike spørreundersøkelser de gjennomgikk (Frivold og Gundersen 2009). Resultatene viste at folk foretrakk *naturlige åpninger* i skogen, som vann, myr og andre treløse områder, foran åpninger forårsaket av flatehogst, og at åpninger knyttet til *tradisjonelt jordbruk* ble sett på som positive elementer. Videre fant de at mange turfolk ønsket *sikt* innover i skogen og heller ville ferdes i spredt enn tett skog. *Utsikt* var godt likt, det samme var *store* trær. Innslag av løvtrær opplevdes som positivt, men det var delte meninger om hvilke skogslag som var foretrukket, og folks preferanse for treslag ble blant annet påvirket av hva de var vant med. Store hogstflater opplevdes som negativt, mens hogstflater der det var satt igjen frøtrær eller andre enkelttrær, ga et mer positivt inntrykk. I tillegg opplevdes det som mer positivt når hogstflaten åpnet for utsikt. Tynning av skogen ble akseptert av publikum så lenge det ikke lå igjen hogstavfall i skogen etterpå. Døde trær i skogen ble oppfattet som negativt av folk flest, så lenge det ikke forelå tilleggsinformasjon som opplyste om nytten av slike trær for artsmangfoldet. Økologisk tilleggsinformasjon gjorde at folk så mer positivt på døde trær. Folk hevdet at de helst ville gå på stier i skogen, men i praksis gikk de mye på skogsbilveier (Frivold og Gundersen 2009).

Hos Aasetre (1992) finner vi igjen mange av de samme resultatene som presentert i avsnittet ovenfor, da han også har gjort et litteraturstudie og sett på fritidsbrukerens holdninger til skogmiljøet. I tillegg til det som allerede er nevnt, kan man legge til noen flere elementer som har betydning for folks preferanse for skog. *Variasjon* langs stien var av betydning for personene som gikk i skogen. Folk som gikk langs en sti med mye variasjon, hadde en mer behagelig opplevelse enn de som gikk langs en sti med mindre variasjon (Axelsson-Lindgren og Sorte (1987) i: Aasetre 1992). Innslag av *dyreliv* i skogen kunne også ha positiv betydning. I en undersøkelse der Koch (1988) brukte bilderangering for å finne folks preferanser, ble et landskap som tidligere hadde vært rangert relativt lavt, rangert høyest når det var plassert et rådyr i landskapet (Koch og Jensen (1988) i: Aasetre 1992). Aasetre (1992) trekker også frem

elementene stillhet, urørthet og mystikk. Stillhet og ro i skogen var rangert høyt i undersøkelsene. Når det gjelder urørthet, ble det for eksempel sett på som mer positivt å gå over en myr som var uberørt, enn en myr som var grøftet (Haakenstad 1972, i: Aasetre 1992). ”Med mystikk menes at landskapsutsynet gir inntrykk av at dersom en går videre inn i landskapet vil en få mer informasjon. Typiske landskapselementer som gir mystikk er stier som slynger seg gjennom skogen, eller lysninger i skogen som en ser gjennom trærne” (Aasetre 1992:32-33).

Med tanke på tilrettelegging i skogen fant Gundersen og Christiansen (2008) at dess sterkere inngrep en tilrettelegging gjorde i landskapet, dess mindre likt var den. Enkel tilrettelegging som informasjonsskilter, stimerking og veivisere var godt likt, mens større inngrep som veier og anlegg trakk inntrykket ned (Gundersen og Christiansen 2008).

En sammenfatning av folks preferanse for skogsmiljøer basert på tidligere utførte undersøkelser, viser at folk foretrekker åpen skog, god sikt, naturlige åpninger i skogen som vann og myr, variasjon langs stien, innslag av dyreliv, enkel tilrettelegging, små hogstflater som er tilpasset terrenget og som åpner for utsikt, blandet artssammensetning og variasjon i størrelsen på trærne. I tillegg vektlegges stillhet, urørthet og mystikk positivt. Elementer som kan trekke ned inntrykket, kan være døde trær i skogen, anlegg og veier, store snauflater og hogstavfall.

2.6 NOAs registreringsmetodikk

Siden jeg i denne oppgaven ønsker å se på hvilke verdier turgåerne mener er viktige med utgangspunkt i de kjennetegnene NOA bruker i registreringen av eventyrskogene, vil jeg videre presentere registreringsmetodikken. Denne metodikken har blitt til over flere år og er basert på kjennskap og kunnskap om Marka. I feltinstruksjonen (Verneplan I 2009) er det laget en systematisk framgangsmåte for å kartlegge områdene. Her er det beskrevet hvordan man skal gå opp grensen i et område, gjennomgå området grundig for å identifisere delområder som inneholder mange av de samme kvalitetene (for eksempel ”landskapsrom med vann”), eller identifisere geografiske delområder. Videre skal det innenfor hvert område eller delområde identifiseres steder/miljøer som er typiske for området. Hvert område får en kort beskrivelse der det legges vekt på hva som er de spesielle opplevelseskvalitetene i området. Deretter vurderes stedene/miljøene mer inngående ved å fylle ut et skjema der

kjennetegnene på opplevelsesverdier er listet opp. Man teller antall av hvert kjennetegn. Videre skal det vurderes om det finnes mye, middels eller lite av dette i området (A/B/C-skala). Så beskrives – ut fra dokumentasjon og totalinntrykk – områdets viktigste opplevelsesverdier og hva som skiller området fra resten av skogen, og gjør at det er verdt å verne.

Senere gis hvert delområde en vernekarakter basert på fordelig av A/B/C-verdier. Denne vernekarakteren går fra en til tre stjerner, hvor tre stjerner betyr at et område er svært verneverdig. Der det er mange delområder, lages det også en oversikt over totalverdien for hele området, da de mener at verdien av et stort område er større enn summen av de små, fordi et stort kan gi større variasjon og mangfold i opplevelsen. Til slutt lages det statistikk over faktorer som gir variasjon (naturlige rom, vann, myr, areal, bekker etc.) og tilgjengelighet (avstand fra sti/løype/vei, avstand fra holdeplass/parkering/stasjon og avstand fra serveringssteder/overnattingsmuligheter). Alt dette danner grunnlaget for utarbeidelse av en verneplan for et område (Verneplan I 2009).

Videre vil jeg beskrive de kriteriene NOA kartlegger, da disse danner grunnlaget for tematiseringen i intervjuene.

Alder. Gammel skog. Store gamle trær.

I vurderingen av et område gjøres det en vurdering av hvor mange svært gamle trær det er der, trær med svært grov bark. Det vurderes hvor mange trær med grov skorpebark det er, videre hvor mange svært grove trær det er ($D_{BH} > 50$ cm) og hvor mange store, grove trær det er der (D_{bh} 30-50 cm). Til slutt registreres forekomsten av skjegglav.

Uberørt/naturlig

Her registreres forekomsten av gamle, nedbrutte døde trær, harde, liggende døde trær og stående døde trær (gadd). Videre registreres gamle, overvokste stubber og fravær av ferskere stubber. Det gjøres også en vurdering av om skogen er fleraldret og flersjiktet.

Mangfold og variasjon

Her registreres treslagsvariasjon, variasjon i bunnvegetasjon, trealder, trehøyde, trærnes tykkelse, kronelengde og variasjon i trærnes innbyrdes avstand.

Terrengvariasjon

Det registreres om området har store høydeforskjeller (> 100 meter), høye stup (over 10 meter), lave stup, utsiktspunkter, slukter og dalganger og variasjon i terrengets bratthet.

Opplevelse av rom

Opplevelsen av rom vurderes etter om det finnes åpninger i skogen (glenner, holt, lysninger). Det registreres variasjoner i romstørrelse, naturlige rom (vann, myrer, tjern, småpytter, berglende), slukter, dalganger og markerte daler. I tillegg vurderes utsikt over store landskapsrom og om det er mindre landskapsrom i området.

Opplevelse av vann og fuktighet

Opplevelsen av vann registreres der det dominerer i landskapet. Dette gjelder innsjøer, tjern, pytter, bekker og elver og myrer, sumpskog og annet.

Kulturminner/-landskap

Det undersøkes om området har gammelt kulturlandskap, plasser/setre/koier, fløtningsvassdrag, gruver, skjerp, steintipper, hesteveier/gamle stier/gamle løyper, kullmiler og fangstanlegg.

Særpreg

Det vurderes om området har noen elementer som er særegne for stedet. Dette kan være spesielle bergformasjoner, spesielle rom, spesiell utsikt, spesielle trær og annet.

Stillhet, fantasieggende og eventyrlig

Dette er kvaliteter som kan være vanskelig å finne indikatorer på, men som vurderes i registreringen. Stillhet kan være fravær av støy, men er også noe mer naturens egne lyder eller et landskap som oppleves som stille (Verneplan 1 2009).

2.7 Eventyret i skogen – skogen i eventyret

Eventyrene har en særegen plass i den norske kulturen. Ørnulf Hodne skriver i Sørensen (1998) om sagn og eventyr som nasjonalkultur og en del av en nasjonal identitetsbygging. I Norge var det Andreas Faye, Jørgen Moe og Peter Christen Asbjørnsen som skapte de første samlingene med sagn og eventyr. Asbjørnsen og Moe stort sett holdt seg til Østlandet da de

samlet inn eventyrene, men det har allikevel ikke forhindret at deres eventyr oppleves som felles norske (Ørjasæther 1994). Selv om man finner igjen sagn og eventyr på tvers av landegrenser og folkeslag, var det noe som gjorde at vi fikk ”våre” norske fortellinger. Det som gjorde dem til norske, var at de hadde kjennetegn som skilte dem fra tilsvarende fortellinger i andre land (Hodne i: Sørensen 1998).

Det som skilte dem fra fortellinger fra andre land og gjorde dem ”mer norsk”, var natur- og miljøskildringene, karaktertypene og en egen fortellermåte (Hodne i: Sørensen 2001).

Sundland (1995) beskriver naturen vi finner i de norske eventyrene som ”endeløse skoger, bratte fjell, vidder, elver, fjorder, vann og av og til selve storhavet. Det er jo ikke allfarveien det er tale om, men hemmelige stier der ingen har gått før, den selvvalgte vei, på en måte den *personlige* vei” (Sundland 1995:56). På *reisen* i eventyrene er det en rekke hindringer som må forseres, de er en prøve på utholdenhet og mot, og eventyrene understreker det strabasiøse, slitet og evnen til å ikke gi opp (Sundland 1995).

Gjennom eventyrillustrasjonene har vi fått et bilde av hvordan folkene og naturen så ut, og som Ørjasæter (1994) skriver: ”Theodor Kittelsen viste oss trollene slik de virkelig er, ingen som har sett et Kittelsen-troll er i tvil om at dette er naturtro realisme” (Ørjasæter 1994:36).

Figur 2. "Nøkken" av Theodor Kittelsen (Nasjonalmuseet 2012).

2.8 Utdypning av problemstillingene

Teorigjennomgangen danner grunnlaget for en utdypning av problemstillingene. Da problemstillingene er utforskende i formen og utvalget ikke egner seg til generalisering, er det ikke laget noen hypoteser som denne oppgaven er ment å teste. Teorigjennomgangen gjør det allikevel mulig å si noe om hva man kan forvente å finne av resultater.

Problemstilling 1: *Hvilke verdier har skogen for turgåerne?*

Det er grunn til å tro at vi vil finne beskrivelser av både nytteverdier, instrumentelle verdier og grunnleggende verdier hos turgåerne. Organisering i naturorienteringskategorier vil være en måte å strukturere resultatene.

Problemstilling 2: *Er det samsvar mellom de skogsmiljøene turgåeren foretrekker å ferdes i og NOAs eventyrskoger?*

Denne problemstillingen er todelt. På den ene siden ønsker jeg å finne ut hva slags skogsmiljøer turgåeren foretrekker å være på tur i. Det er tidligere gjort mange studier på preferanser for skoglandskap i Norden, og en gjennomgang av disse studiene er, som jeg tidligere har gjort rede for, gjort av Frivold og Gundersen (2009). På den andre siden ønsker jeg å sammenligne svarene jeg får fra turgåerne med de kjennetegnene NOA bruker i sin registrering av eventyrskogene.

Problemstilling 3: *Hva mener turgåeren selv en eventyrskog er?*

Problemstillingen søker å utforske de subjektive opplevelsene, tankene og assosiasjonene turgåerne får til begrepet *eventyrskog*. Antakelig vil beskrivelsene kunne være veldig forskjellige, avhengig av bakgrunn, erfaringer og minner. Det vil være interessant å se på hva som er felles i beskrivelsene, og hva som skiller dem fra hverandre.

3. METODE

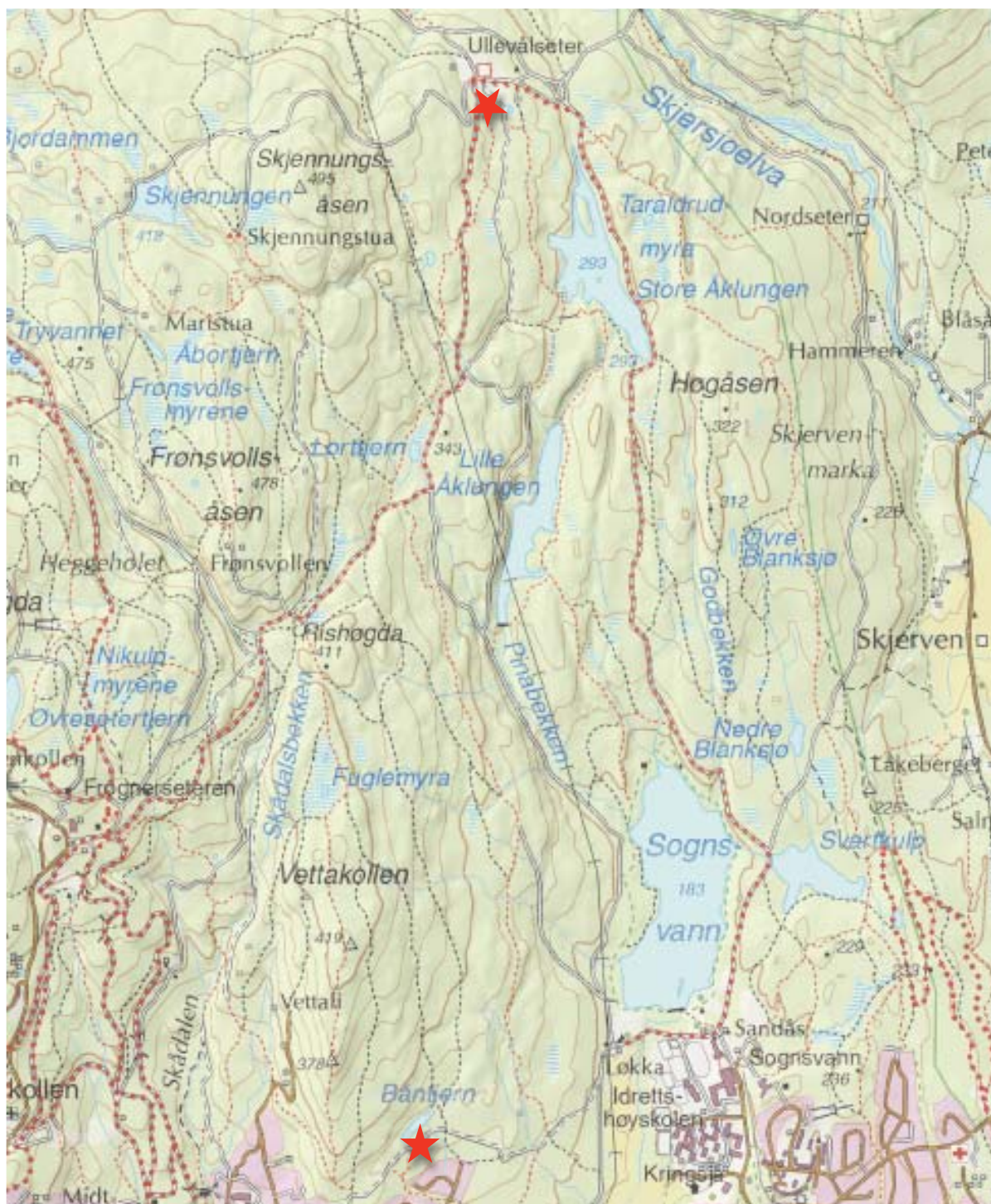
I dette kapitlet beskriver jeg området undersøkelsen er gjort, jeg redegjør for valg av metode, beskriver hvordan jeg har rekruttert informanter og hvordan gjennomføringen av intervjuene har foregått. Videre redegjør jeg for hvordan dataene er behandlet og analysert.

3.1 Områdebeskrivelse

Siden temaet for oppgaven var eventyrskoger, ønsket jeg å gjøre intervjuene et sted som NOA har beskrevet som en eventyrskog. Det er over hundre slike områder i Oslomarka, og jeg valgte å gjøre intervjuene i et område som er lett tilgjengelig, og der jeg forhåpentligvis ville treffe nok turgåere som ønsket å stille til intervju. I utgangspunktet var planen å gjøre alle intervjuene ved Båntjern som ligger inne i området beskrevet som Vettakollen – Båntjern – eventyrskog. På grunn av at de første intervjuene ble gjort i januar og stort snøfall gjorde stiene til Båntjern vanskelig tilgjengelige på beina og det ikke er et sted mange går på ski, ble noen intervjuer gjort på Ullevålseter serveringssted. Jeg valgte allikevel å inkludere disse i denne undersøkelsen, siden innhold, tema og de svarene jeg fikk ikke avvek noe fra de intervjuene som ble gjort i mai.

Båntjern

Båntjern er et lite vann som ligger helt i sørenden av Nordmarka (figur 1). Det ligger i kort avstand fra bebyggelsen i Vettakollen, Gaustad og Sognsvann. Vannet nåes med stier fra flere retninger, det er omtrent 2,5 kilometer til Sognsvann, 1 kilometer til Vettakollen t-banestasjon og 1 kilometer til Vettakolltoppen. Vannet ligger skjermet i en åpning i skogen. Rundt vannet er terrenget variert med bratte skrenter, til dels gammel og grov skog, myr og svaberg. Nærheten til bebyggelsen gjør stedet til et populært turområde, spesielt om sommeren når vannet blir brukt til bading. Det er noe tilrettelegging ved vannet med benker.

Figur 2. Kart over området.

Ullevålseter

Ullevålseter serveringssted er et knutepunkt i Nordmarka. Hit går det stier, skiløyper og lysløyper, og serveringsstedet er blant de turisthyttene i marka som har høyest besøkstall (Jensen 1990). Tidligere var dette en sæter som tilhørte Ullevål gård, som lå der som Ullevål sykehus ligger i dag. Ullevålseter ligger åpent til og man har utsikt ut over Osloomarka.

3.2 Forskningsstrategi og design

I valg av metode må man spørre seg hvilken metode som er hensiktsmessig for å belyse problemstillingen (Jacobsen 2005). Når skal man velge en kvantitativ tilnærming og når skal man velge en kvalitativ tilnærming? En kvantitativ metode egner seg når vi har god kunnskap om fenomenet vi skal studere, når vi skal teste hypoteser og teorier og når vi har ønske om å generalisere. Kvalitativ metode egner seg når en har lite kunnskap om fenomenet en studerer, ønsker å få mye informasjon fra få enheter (ikke generalisere) og utvikle nye teorier og hypoteser (Jacobsen 2005). Jacobsen (2005) bruker også begreper som ekstensive (brede) og intensive (dype) undersøkelsesopplegg, der det ekstensive opplegget har få variabler, men mange enheter, og det intensive opplegget har mange variabler, men få enheter. Videre anbefaler han å bruke et intensivt opplegg hvis man ønsker å forstå eller forklare hva som skjer i en spesiell situasjon, eller forklare en spesiell hendelse (Jacobsen 2005). Sett i lys av dette, har jeg valgt å gjøre en kvalitativ undersøkelse. Dette fordi jeg spør ”hva” og ”hvordan” noe er, heller enn å finne ut ”hvorfor” det er sånn (Ryen 2002). I denne oppgaven ønsker jeg å gå i dybden på hvordan forskjellige turgåere *opplever* å være på tur i skogen, hva de *mener* om skogen og jeg ønsker å finne ut hvordan turgåerne beskriver *sin* eventyrskog. Det er mangfold i opplevelsene som blir vektlagt, heller enn å sammenligne informantene med hverandre.

I utformingen av opplegget vurderte jeg flere løsninger som mulige. Dybdeintervju av folk jeg traff i skogen, dybdeintervju av folk som ble rekruttert i skogen, men intervjuet et annet sted, dybdeintervju av folk jeg rekrutterte et annet sted, men avtalte å møte i skogen for intervju, var noen av måtene jeg så for meg det kunne gjøres på. Valget falt på å gjøre delvis strukturerte intervju ute i skogen, med folk som ble rekruttert spontant og intervjuet direkte etterpå (Tjora 2012). Begrunnelsen for dette valget var at jeg ønsket å intervju folk i skogen, mens de var på tur, for å trekke omgivelsene inn i samtalen. I tillegg lot temaet for oppgaven seg avgrense til forhåndsplanlagte temaer i intervjuet, og jeg forestilte meg at det ville være enklere å rekruttere folk til et kortere intervju (Tjora 2012). Ifølge Ryen (2002) er forhåndsstruktur et godt argument for å ikke samle inn overflødig informasjon. Det delvis strukturerte intervjuet kjennetegnes av ”at man på forhånd har satt opp hovedspørsmål og saker eller tema, men uten å fastlegge i detalj spørsmålsformuleringer og rekkefølgen av spørsmålene” (Ryen 2002).

3.3 Datainnsamling

3.3.1 Intervju

Ulike former for intervju er den mest utbredte metoden innen kvalitativ forskning. Dybdeintervjuer brukes når man ønsker å studere meninger, holdninger og erfaringer. Forskeren forsøker å forstå verden sett fra informantens ståsted. Man ønsker å skape en relativt fri samtale, kretset rundt spesielle temaer (Tjora 2012). Strukturerte intervjuer kan være hensiktsmessig hvis problemstillingene er avgrenset, hvis man kan etablere tillit mellom intervjuer og informant raskt og temaet ikke er spesielt sensitiv (Tjora 2012).

I denne oppgaven valgte jeg å gjennomføre et delvis strukturert intervju. Den ene delen av problemstillingen var å sammenligne de svarene informantene ga med kriteriene NOA bruker for å vurdere eventyrskogene. Dette gjorde at en del av intervjuet fikk en ganske klar struktur da disse kriteriene ble gjennomgått. Den andre delen av problemstillingen var å undersøke hva informantene selv mente var en eventyrskog. Denne delen av intervjuet fikk en løsere form og bar mer preg av utdypninger, fortellinger og assosiasjoner.

Før intervjuene ble gjennomført, hadde jeg laget en intervjuguide (vedlegg 2) med temaer jeg ville spørre om. Temaene skulle belyse forskningsspørsmålene jeg hadde utledet fra problemstillingen. Intervjuguiden ble gjennomgått av veileder og revidert for å samle relevante data og for å avgrense spørsmålene nok til å ikke sitte med mye empiri jeg ikke ville få bruk for. Etterpå ble intervjuguiden testet på familie og venner, og justert på nytt. Intervjuguiden besto av ulike temaer med eksempler på spørsmål til hver av temaene. Åpningen av intervjuet begynte med noen enkle og konkrete spørsmål om dagens tur, valg av rute, informantenes bruk av marka og hvordan de hadde kommet seg dit, for å ”varme opp” (Tjora 2011). Videre kom hoveddelen og de temaene som skulle utforskes og reflekteres over. Til slutt ble intervjuene avrundet med spørsmål om demografiske forhold og spørsmål om det var noen som hadde noe annet å legge til som vi ikke hadde kommet inn på i intervjuet.

3.3.2 Utvalg og antall informanter

Kriteriet jeg brukte for å rekruttere informanter, var at de var på tur i skogen. Grunnen til at jeg ønsket å gjøre intervjuene ute, var at jeg ønsket å bruke omgivelsene aktivt i intervjuet ved at vi kunne snakke om naturen som var rundt oss, som beskrevet hos Klepp (1998: 36), da

hun gjorde undersøkelser av turgåerens opplevelser av kulturlandskap. Dette gjorde at utvalget ble de som var tilgjengelige, og som ville la seg intervju på det tidspunktet jeg møtte dem ute. Av alle jeg spurte, var det bare to som ikke ønsket å delta, med begrunnelsen at de ikke hadde tid til å stoppe. Da mitt ønske var å undersøke ulike opplevelser turgåerne hadde når de var på tur i skogen, og ikke hvor mange som opplevde dette på de forskjellige måtene, var målet å intervju et mangfold så langt det var mulig. På forhånd hadde jeg en forestilling om at balanse mellom kjønnene og bredde i alderssammensetning kunne bidra til dette mangfoldet. I praksis ble utvalget til underveis. Etter å ha gjort en del intervjuer hadde jeg flere informanter i tjuårene og personer over 60 år. Dette gjorde at jeg var litt mer selektiv i sluttfasen for å inkludere de som var i aldersgruppen mellom disse.

Når har man gjort nok intervjuer? På forhånd hadde jeg ikke satt noen eksakt grense på hvor mange intervjuer jeg skulle gjøre, men hadde sett for meg at det ble en plass mellom 10 og 20. Tjora (2011) anbefaler at man avslutter når man opplever en ”metning”. Når man opplever at kunnskapen man får etter hvert nye intervju blir mindre, og man begynner å kjenne igjen elementer fra intervju til intervju, nærmer man seg denne metningen (Tjora 2011). I mitt tilfelle opplevde jeg at svarene fort gikk igjen på noen av temaene, mens det i andre hele tiden kom nye utdypinger. Da jeg hadde gjennomført 16 intervjuer vurderte jeg datamaterialet som godt nok til å kunne svare på problemstillingene.

3.3.3 Gjennomføring

Intervjuene ble gjennomført i januar og mai 2012, på dagtid og på ulike ukedager. På Ullevålseter ble informantene kontaktet inne på serveringsstedet. Informantene ved Båntjern ble kontaktet på stien da de kom forbi benken der jeg hadde satt meg. Jeg innledet med å introdusere meg selv og prosjektet, og de fikk lese gjennom et informasjonsbrev (vedlegg 1) der de ble invitert til å delta i undersøkelsen. Underveis i intervjuet fikk informantene se en informasjonsfolder (vedlegg 3) som NOA har laget over området vi var i. De som ble intervjuet på Ullevålseter, fikk også se denne folderen.

Det ble gjort lydopptak av alle intervjuene. Dette gir en frihet til å få med seg alt som blir sagt, slik at den som utfører intervjuet kan konsentrere seg helt om samtalen (Tjora 2012). Ingen av informantene hadde noen innvendinger mot dette. Til opptakene brukte jeg en digital Olympus mp3-opptaker. Intervjuene var beregnet til å ta ca. 20 minutter, og de fleste lå rundt dette, det korteste tok 15 minutter og de lengste ca. 30 minutter.

3.4 Analyse av intervjuene

3.4.1 Transkribering

Lydopptakene ble spilt inn med en digital mp3-opptaker. Programmet Audacity ble brukt til å spille av mP3-opptakene og teksten ble skrevet inn i Word. Informantene ble gitt tittel for å bevare anonymitet (info 1, info 2 etc.). I presentasjonen har informantene fått fiktive navn. Navnene er valgt ut fra et navneleksikon på nett (Norske navn 2012).

Intervjuene ble transkribert til bokmål, og jeg tok ikke hensyn til dialekter. En av informantene var svensk, og dette intervjuet ble skrevet på svensk. Når denne personen er sitert senere i oppgaven, er sitatene oversatt til bokmål. Jeg har valgt å gjøre det på denne måten for å bevare anonymiteten. Jeg valgte å transkribere intervjuene ord for ord der alle gjentakelser av ord, ufullførte setninger, pauser, avbrytelser, latter og muntlige bekreftelser var med for å ha alle rådata i tekstformat (tabell 1).

Tabell 1: Tegnforklaring til transkriberingen.

Tegn	Forklaring
Int:	Intervjuer snakker
Info 1 (osv):	Informant snakker
VERSAL	Intervjuer eller informant legger trykk på ord
...	Pauser i samtalen, tankerekke
/	Avbrytelser midt i en setning forårsaket av parter i samtalen
(...)	Avbrytelser i intervjuet
[]	Hendelser i intervjuet, latter, bevegelser e.l.

3.4.2 Analyse

I analysen har jeg tatt utgangspunkt i det Tjora (2012) kaller en stegvis-deduktiv induktiv metode (SDI). Fra rådataene reduseres kompleksiteten til man sitter igjen med et konsept, en modell eller en teori (Tjora 2012). Etter transkriberingen ble alle intervjuene gjennomgått og kodet. Dette arbeidet ble gjort manuelt, uten bruk av spesielle programvarer for behandling av

kvalitative data. Jeg forsøkte å gjøre kodingen så tekstnær som mulig. I stedet for å lage et sett med koder eller temaer på forhånd som jeg skulle putte teksten inn i, valgte jeg å lage kodene etter hvert som jeg leste intervjuene. Etter kodingen satt jeg igjen med 33 koder som jeg brukte i videre kategorisering. Nå kunne jeg begynne å se på hva av empirien som var viktig for å svare på problemstillingen, og hva var interessant på et mer generelt grunnlag, men som ikke var direkte relevant for problemstillingen (Tjora 2012). Jeg kategoriserte kodene i disse temaene: verdier, eventyrskog, valg av turområde og sti, motivasjon, kjennetegn på skogen, NOA, synet på marka som turområde i hovedstaden og tanker rundt vern.

3.4.3 Presentasjon av kvalitative data

I denne oppgaven presenterer jeg en tolkning av den empirien jeg satt igjen med etter intervjuene. Problemstillingen danner grunnlaget for de temaene jeg presenterer i resultatdelen. For hvert tema brukes utdrag fra informantene for å illustrere poeng og for å komme tettere på empirien enn om bare tolkningen ble presentert (Tjora 2012). I tilfeller der det har vært interessant å presentere forskjeller mellom informantene, er opplysninger om personen kommer fra Oslo eller ikke vært brukt som variabel. Det er også samlet inn opplysninger om bosted/bydel i Oslo, alder, kjønn og utdanning/arbeid. Disse variablene er ikke tatt med i analysen fordi det ikke var mulig å se noen sammenheng mellom resultatene og disse variablene.

3.5 Etiske hensyn

Undersøkelsen er meldt inn til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste og godkjent av dem. I gjennomføringen av denne undersøkelsen har jeg forholdt meg til retningslinjene formulert av Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH 2005), og hensynet til informantene har blitt ivaretatt gjennom utforming av intervjuguiden, før, under og etter intervjuet, i transkriberingen, analysen og presentasjon av resultater (NESH 2005). Før intervjuene ble deltakerne informert om hva prosjektet gikk ut på og hva svarene skulle brukes til, og de ble oppfordret til å ta med seg informasjonsskrivet etter at intervjuet var ferdig. De ble gjort oppmerksom på at det var helt frivillig å delta, og at de kunne trekke seg både før, under og etter intervjuet. Informantene ble på forhånd spurt om det var i orden å gjøre lydopptak av intervjuene, og de ble fortalt hvordan lydopptakene skulle bli tatt vare på videre. I presentasjonen av resultatene er personene anonymisert.

3.6 Diskusjon av metode

Intervjuene ble foretatt i to ulike perioder (januar og mai) og det kan tenkes at dette kan ha påvirket svarene. Det var imidlertid ikke mulig å oppdage noen klar forskjell mellom svarene informantene ga i januar og mai. Noen av informantene ble intervjuet sammen, og det kan tenkes at dette har påvirket svarene. Noen av informantene snakket også om seg selv som par og gjorde rede for hva *de* mente.

Under noen av intervjuene kom det fram at informantene trodde jeg representerte NOA og når vi snakket om NOA sa de ”dere”. I de tilfellene var det mulig å rette opp misforståelsen, men det er ikke sikkert at den misforståelsen ble avdekket i alle tilfellene. Dette kan ha påvirket svarene ved at informantene svarte det de trodde jeg ville høre, i stedet for det de egentlig mente. Det kan ha påvirket validiteten i oppgaven. Det ble gjort lydopptak av alle intervjuene og kvaliteten på opptakene var god. Dette gjorde transkriberingen enkel og minimerer faren for å ha mistet deler av samtaler. Det at jeg gjorde lydopptak, kan tenkes å påvirke svarene ved at noen holdt tilbake svar fordi de ikke ville at det skulle bli tatt opp. Det er imidlertid grunn til å tro at denne påvirkningen var liten, da temaene for intervjuet ikke var av kontroversiell eller sensitiv art. Ingen av informantene tok betenkningstid når jeg spurte om det var greit at jeg tok opp samtalen.

Faktorer som kan styrke reliabiliteten i oppgaven, er at alle intervjuene er gjort av samme person, at metoden er gjort rede for og mulig å etterprøve, at det er gjort lydopptak av alle intervjuene og at den samme intervjuguiden er brukt i alle intervjuene. I analysen har jeg forsøkt å konstruere kategorier på bakgrunn av datamaterialet, heller enn å lage kategorier på forhånd som dataene kunne passe inn i.

4. RESULTATER

4.1 Skogens verdier for turgåeren

I denne sammenheng er verdier alle de forhold som gjør at informantene går på tur i skogen. Herunder kommer motivasjonen de oppgir for å være på tur, rekreasjonelle kvaliteter ved skogen og andre elementer ved skogen som er av verdi for turgåeren.

Fysisk aktivitet i naturen

Mosjon og ”det å holde seg i form” ble av flere nevnt som en viktig eller medvirkende årsak til at de var på tur. Berit begrunnet turen med at hun var opptatt av å holde seg i form og å være en sprek pensjonist; ”[...] og da hjelper det jo å gå i marka [...]”. Grunnene til Erik for å være på skitur var flere, men han framhever også mosjonen; ”[...] og så det med å holde meg i form, selvfølgelig. Det er det [...]”. Jan brukte marka ”for å røre på seg”. Den dagen jeg traff han gikk han en rolig tur fordi han hadde fått en skade, men ellers brukte han mest sykkel i marka. Marie understreket også det positive ved fysisk aktivitet; ”[...] ja, bevege seg og kjenne at man bruker kroppen, det gir virkelig gode, ja både fysiske og psykiske konsekvenser [...]”. Odd og Nora oppga også at mosjon var en viktig motivasjon for å være på tur.

Oppleve noe forskjellig fra hverdagslivet

I intervjuene var det mange som trakk fram det å komme seg bort fra det vanlige, og bort fra byen, som grunn til at de var i Marka. Erik beskrev følelsen av å komme ut på denne måten:

Uansett hva slag humør jeg er i før jeg går ut, og så kommer meg inn i skog og opp i fjell, så blir du bare så opprømt, ja det er nesten som om det skulle vært dop. Sånn er følelsen. Det kan regne nede i byen, men da vet jeg at selv om det er dårlig nede i byen så er det alltid fint i marka. (Erik)

Helle og Gard bodde i sentrum av Oslo og Gard sa at det var: ”så godt å komme ut og se litt natur på søndagen”. Kari beskrev hva en naturopplevelse var for henne:

Det er veldig mye freden og stillheten for min del. Komme ut i naturen og kjenne at her er alt naturlig og rolig. Ting står ikke stille, men det er et avbrekk fra byen. Jeg er egentlig ikke noe bymenneske, så jeg synes det er veldig godt å komme ut i naturen. (Kari)

Flere av informantene begrunnet turgåingen i ”frisk luft”, der den friske lufta var et alternativ til lufta i byen.

Sanseinntrykk

De fleste informantene mente at naturen i Oslomarka var vakker. På spørsmål om hva som var vakkert i naturen, fikk jeg svar som ”helheten”, ”stemning” og ”at det er natur”. Det varierte om informantene var opptatt av et helt landskap eller om de la merke til detaljer. Anna beskrev det på denne måten:

Jeg synes det er veldig fint i skogen. I dag, selv om det er sol, så får man jo ikke så mye sol her inne, men samtidig er det veldig fint med trærne og det gir liksom en spesiell følelse. Men jeg synes også det er fint å gå der det er åpent og man får sol. Jeg liker at det er urørt natur, det er vel det viktigste. Sånn at det er vakkert for øyet og for sjelen. (Anna)

Det å kunne følge med på årstidsskiftene ble satt pris på hos noen av informantene. Jan fortalte at det første han hadde lagt merke til den dagen jeg intervjuet han, var hvor mye som hadde skjedd siden forrige gang han var ute: ”[...] det har vært litt regn og det lukter litt mer sommer og blomster”. Nora likte også å ”følge årstidene”.

Noen av informantene kikket etter dyr og fugler når de var på tur. Fred og Nora kunne fortelle at dyrelivet i området hadde endret seg de siste årene. Fred fortalte at det tidligere var masse elg i området og at det hadde vært spennende å se etter dyrene, men at han ikke hadde sett noen på fire-fem år. Nora hadde også lagt merke til dette:

Dyr ser du ikke så mye av mer. Vi har gått her i mer enn 60 år og du vet, tidligere var det mye mer dyr du kunne møte. Ja, det er veldig sjelden nå. Hare og rev og elg kunne du se før i tiden, men ikke nå lenger. Fugler er det jo enkelte steder da, men det er jo mest ender av forskjellige slag, ikke så mye annet. Men man kan jo av og til høre fugler. (Nora)

For noen var ikke naturen i Oslomarka den mest spennende. Blant dem som kom fra andre steder i landet, var det flere som fremhevet naturen ”hjemme” som mer tiltrekkende, enten det gjaldt høye fjell på Vestlandet og i Nord-Norge, fjell og vidder i øst- og Midt-Norge eller kystlandskapet på Sørlandet. Berit syntes at Oslomarka var ”kjedelig”, samtidig som hun mente at hvis hun lærte litt mer om skogen ville hun kanskje se at skogen var ”mer enn bare trær”.

Stillhet og ro – gå i fred

Det å kunne trekke seg tilbake fra hverdagen og fra byen og oppleve *stillhet*, var viktig for mange av informantene. Disse resultatene blir redegjort for i kapittel 4.2, da stillhet også er en av kvalitetene NOA registrerer.

Noe annet som flere av informantene understreket, var at de helst gikk utenfor ”hovedveiene” i Marka. ”Jeg har mine spesielle stier her. De er umerket!”, sa Fred. Nora og Odd likte å gå der de ikke traff så mange folk, og mente at selv om mange av stiene var merket var noen av dem ”sånn at folk flest ikke finner dem”. De var godt kjent i Marka og fant stier for seg selv der hvor ”folk ikke går i kø”. Pia gikk også på stiene: ”Jeg ofte å velge sånne små-stier i stedet for veiene, men går nesten bestandig på sånne turist-stier. Jeg synes det er spennende å gå nye steder, jeg liker godt å velge en plass jeg ikke har vært før, men jeg vil liksom ha kart sånn at jeg vet hvor jeg er”. Kari foretrakk også å holde seg unna hovedveiene:

[...] Det er mange stier, men jeg går helst på de stiene ikke alle andre går på. Så gjerne ikke akkurat Sognsvann – Ullevålseter, eller her mellom Vettakollen og Sognsvann. Hvis jeg skulle dratt til Marka for å gå en skikkelig *tur- tur*, så hadde jeg kanskje valgt en annen rute som var mer avsides. (Kari)

Samhold med andre personer

Det å være i naturen sammen med andre var viktig for noen av informantene. Live fortalte at hun aldri var i Marka alene, bare sammen med andre, og at hun ”likte å se på andre folk” når hun var på tur. For Marie var det å være på tur noe hun ofte gjorde sammen med familien, det å ta med barna på tur så hun på som viktig. Hun mente også at når barna nådde en viss alder var det mange som sluttet å ta dem med på tur, og hun funderte på om det kunne ha sammenheng med andre organiserte aktiviteter:

Da de var mindre, møtte vi alltid klassekamerater når vi gikk på ski til Ullevålseter, men nå gjør vi ikke det lenger. Det virker som om familieturene, ja nå spiller ikke våre barn fotball, men som om det kupper familieturene, for barn ER jo fysisk aktive i dag. I hvert fall i dette området rundt her, men det virker som om familieturene ikke eksisterer lenger. Når jeg går på Vettakollen, er det mange familier som går med barna sine der, men det er mindre barn. (Marie)

”Frisk luft og kompani!” var Dinas begrunnelse for å være på tur. Hun likte å ”oppleve naturen” sammen med noen. Flere av informantene trakk frem det å være på tur sammen med familie, barn og barnebarn, og det å oppleve naturen sammen med noen som verdifullt. Pia

var på tur sammen med sønnen sin da jeg møtte henne, og sa at hun la merke til andre ting i skogen enn hun gjorde hvis hun var alene. ”Når jeg er sammen med han, så legger jeg merke til det som han er opptatt av. Maur og insekter og snegler og sånn”.

Tilgjengelighet

Informantene hadde til felles at de brukte Marka fordi den var lett tilgjengelig for dem, og tilgjengelighet var viktig når de bestemte hvor de skulle på tur. De fleste hadde også ”sine” steder de gikk på tur, og de begrunnet dette med at det var de stedene som var mest tilgjengelige. Fem av informantene hadde brukt bil for å komme seg ut den dagen jeg møtte dem, sju hadde brukt kollektivtransport og fire hadde gått hjemmefra. Når de skulle gå en kort tur i hverdagen for å få ”frisk luft”, var det viktigste å komme seg enkelt ut i skogen. Berit, som ikke hadde bodd så lenge i Oslo, sa dette:

Jeg foretrekker å gå sånn at jeg slipper å bytte buss og trikk, ikke at jeg har noe i mot det, men jeg synes det er greiere [...] Ja, jeg hadde ikke flyttet til Oslo hvis det ikke hadde vært det [tilgjengeligheten]. Jeg bodde i Trondheim noen år og der var det ikke så tilgjengelig, man må ha bil der. Det er dårligere med offentlig kommunikasjon der og marka er knøttlita, så det var ikke noe. (Berit)

Pia, Kari og Live fortalte at de likte å kunne gå en ”runde” i skogen, enten fra samme t-banestasjon eller at det gikk an å gå tur fra en stasjon til en annen. Sognsvann, Vettakollen og Frognersteteren stasjon ble ofte nevnt som godt utgangspunkt for tur i Marka. ”[...] hvor jeg velger å gå er ofte avhengig av hvilken t-bane som kommer først til Majorstuen, og så tar vi den enten til Sognsvann eller Frognersteteren”, sa Live når hun fortalte om hvor hun brukte å gå på tur.

Flere roste hovedstaden for at den hadde naturområder så nært byen: ”Noe av det jeg liker best med Oslo er at det er en såpass stor by, men at det er lett å komme seg ut”, sa Dina. For Marie var det viktig å ha naturen nært: ”Det er et bevisst valg å bo ved Sognsvann, for jeg er veldig glad i å gå i Marka og vi er mye på tur. Det er viktig at det er lett tilgjengelig for meg der jeg bor [...] vi prøver å gå på litt nye steder, men det blir jo fort sånn at vi i hverdagen ofte går i nærområdet”. I tillegg til å ha naturen så lett tilgjengelig var Oslo også en flott by sett fra Marka, mente Nora: ”Det er så flott, når du kommer opp på Vettakollen, da ser du hvor grønt det er i hele Oslo. Det er veldig grønt her, det ser ikke ut som noen by på den måten du ser ute i Europa, for ikke å snakke om andre deler av verden.”.

Føle en tilhørighet med naturen

I naturorienteringsskalaen er en av kategoriene *å føle en tilhørighet med naturen*. Dette var et aspekt det var vanskelig å finne igjen hos informantene. Flere av de informantene som kom fra Oslo, og som hadde brukt Marka fra de var barn, kunne fortelle om at de hadde ”sine” steder og ”sine” stier og at de følte seg hjemme i skogen. Dette kan sees som en form for tilhørighet.

4.2 NOAs skogkvaliteter

I intervjuene ble informantene ble spurt om, eller vi kom naturlig inn på, hvordan de syntes å være på tur i områder med ulike kjennetegn/kvaliteter basert på NOAs metodikk for registrering av eventyrskoger. Resultatene er tematisert i disse temaene: *uberørt/naturlig og alder, terreng/variasjon/utsikt, stillhet – fravær av menneskeskapte lyder og visuell støy, vann, spor fra tidligere tider og særpreg*. I tillegg er det supplert med temaet *hogst*, siden dette har vært forsket mye på i sammenheng med preferanse for skoglandskap. Til slutt kommer temaene *informasjon om NOA og Båntjern*.

Uberørt/naturlig og alder

Det varierte hva informantene mente om gammel og urørt skog. For noen var det viktigste at det gikk an å komme fram, at skogen ikke var så tettvokst og full av døde trær at det hindret ferdsel. Flere understreket at det kunne være fint med skog som var urørt, men at det ikke var nødvendig for at de skulle ha det fint i naturen, eller at de ikke tenkte spesielt over det når de var på tur. Om at det lå eller sto døde trær i skogen sa Pia dette: ”Det synes jeg jo er helt... naturlig. Jeg synes det kan være fint noen ganger og det lager litt sånne brudd i naturen. Og så vet jeg at det er bra for dyrelivet og kan av og til tenke ”der har det sikkert bodd ei ugle eller noe!” Nei, det synes jeg er fint.”

Marie var en av dem som oppsøkte ”mer uberørte” områder: ”[...] om vinteren tar drar jeg innover i Maridalen fordi det er mer uberørt natur, og det er færre mennesker. Ja, jeg synes det er veldig vakkert der inne, ja, det er mer uberørt natur.” Jan syntes det var ”dødsspennende”, ”fascinerende” og ”herlig” å være på tur i uberørt skog og trakk fram urskog i rundt Kolsås som eksempel. Han mente at folk som ville ha det ryddig og pent i

skogen, heller kunne gå seg en tur i Frognerparken, og mente: "[...] vi skal tåle å se det, det er jo naturens gang, og det synes jeg er fint".

Terreng/variasjon/utsikt

Informantene satte pris på å gå i en skog som hadde variert terreng, "det er fint med forandring", sa Carl. Det å ikke vite hva som var rundt neste sving, og det å komme til et punkt med utsikt ble av mange beskrevet som noe positivt med turen. Det å oppsøke steder med utsikt kunne være et mål for turen, og det å komme til utsiktspunktet en "belønning" for strevet. Både den fysiske utfordringen det kunne være å ta seg til en topp og opplevelsen av å kunne se utover naturområder, var noe enkelte informanter satte pris på.

Oslomarka opplevdes forskjellig når det gjaldt hvor variert terrenget var. Gard sa: "Oslomarka er jo veldig kupert, så sann sett er det jo ikke akkurat så mye valg akkurat her da. Det er fint å få litt variasjon i terrenget og komme opp i nye høyder". Pia understreket at hun ikke var noen tindebestiger, men at det var fint at terrenget var småkupert. Om å være på tur i kupert terreng, mente hun at: "[...] det BLIR jo nesten bare sann. Jeg synes jo det kan være godt for kroppen, at jeg kjenner at jeg utfordrer kroppen, og så synes jeg det er litt spennende for man vet ikke alltid hvor man havner. Altså, hvis du går opp ei skrent så vet du ikke hva som er på andre siden, det er en slags spenning. Men jeg VELGER ikke kupert terreng for treninga sin skyld, det gjør jeg ikke." Ikke alle var enige i at Oslomarka var variert. Berit mente at terrenget i Marka var kjedelig og at utsikt i Marka "[...] er jo noe man savner. Det er det ikke mye av".

Det å gå i variert/kupert terreng var for noen en måte å trene på, og toppturer ble nevnt. For Carl var det fysiske viktig: "Mer på det fysiske for min del, ja i alle fall på sånne topper, da får man et mål. Ja, livet er jo som kjent en konkurranse, hvert bidige sekund!". Ivar begrunnet også det å gå i terrenget med at "[jeg] føler jeg får bedre mosjon av å gå der".

Utsikt var for noen et mål, og det å "komme opp" ga en følelse av mestring. Jan beskrev det på denne måten:

Ja, det er jo følelsen av å kommet, liksom det der med å mestre ting og komme opp på sånne steder, det synes jeg er fantastisk, det er en sann delig følelse. Ja, utsikten er jo litt av gevinsten når man kommer opp, da. (Jan)

Hvor store toppene var, spilte ikke så stor rolle for Kari: ”Jeg liker utsikt, jeg liker topper og mål, men det trenger ikke være så stor topp, egentlig, men jeg liker å kjenne at kroppen får trent seg litt.” Også Marie likte å ha et mål: ”Toppturer er fint, det er veldig fint å komme opp, liksom kjenne at du bruker kroppen og blir litt andpusten og svett. Ja, ha et mål, det liker jeg.”

Nora fortalte at hun alltid fant et sted der det var utsikt, og mente Vettakollen var et de fineste utsiktspunktene over Oslo. Helle var glad i bakker og å gå oppover, og utsikten ble et mål for turen også for henne.

Informantene fikk også spørsmål om de syntes det var forskjell på å ha utsikt utover byen og å ha utsikt over bare natur. Her var det delte meninger. For Dina var utsikt over byen helt perfekt:

Jeg er VELDIG glad i natur, men jeg er også veldig glad i byen. Så hvis jeg er for langt unna byen blir jeg litt stressa, så jeg er veldig glad i det området her oppe, og særlig Frognerseteren. Frognerseteren er jo helt perfekt, det er jo helt i naturen, men det har utsikt over byen. Ja, det er det aller beste, det kunne ikke vært bedre! Det er ikke sånn at ‘da er jeg for nærme byen’ eller at jeg vil komme meg langt nok unna. (Dina)

Anna syntes også at det var fint å se utover byen, men mente det ikke var på selve byen man så mest, at det heller var fjorden, sola og månen som trakk blikket til seg. Hedda syntes det var morsomt å se Oslo fra Vettakollen, men sa: ”Jeg synes det er flottere med kun natur. Jeg synes det er flottere å gå på en topp der man kommer opp og ser utover bare veldig uberørt natur. Da synes jeg det er finere”.

Stillhet – fravær av menneskeskapte lyder og visuell støy

Det å kunne oppleve stillhet i skogen var viktig for alle informantene. For Berit betydde det ”enormt mye” å oppleve at det var stille i skogen. Hun hadde tidligere bodd steder der det ble kjørt med snøscooter i skogen og satte pris på at det ikke var lov i Oslomarka. Stillhet var også viktig for Anna:

Ja, det er absolutt viktig. Jeg mener, man vil jo gjerne se fugler og dyr, men for å kunne se dem så må det jo være ganske stille. Det er viktig for meg, man får jo virkelig den her stillheten, det er veldig deilig. Det er jo like mye den psykiske som den fysiske velværen man får, med å gå i naturen. (Anna)

Fred likte å gå i områder der han ikke traff så mange mennesker, han søkte stillhet og likte å høre på fuglesang. De siste årene hadde det imidlertid nesten blitt *for* stille i skogen:

Jeg har blitt så gammel at jeg ikke hører de øverste frekvensene lenger. Det er lenge siden jeg hørte gresshopper, og det er like lenge siden jeg hørte fuglekongen og nå har jeg problemer med å høre meisene. Åja, det har blitt veldig stille, alt for stille. Det er bare svarttrost og stær, og selvfølgelig kråker og skjærer og sånn, men småfuglene hører jeg ikke lenger. (Fred)

Stillhet var ikke ensbetydende med fravær av lyder og mennesker. Noen av informantene beskrev stillheten i naturen som fraværet av by-lyder: "[...] det er godt at det er stille, at det ikke er lyder av biler og trikker og den typen ting, men det er jo hyggelig at det er andre mennesker også", sa Hedda. Gard fulgte opp: "Ja, det er mer den by-støyen som det er deilig å komme bort fra. At det er litt barnestemmer og andre folk, det er bare hyggelig". Ivar var en mann som gjerne gikk vekk fra stier og veier, men heller ikke han syntes det gjorde noe at det var andre mennesker i skogen: "Jeg tåler godt at folk prater. Når du bor i en by så har du jo lyder hele tiden, så det er jo en av de fineste tingene med naturen, at du har fullstendig stillhet og du får høre på øresusen din."

Live fortalte at for henne var stillhet også å komme vekk fra tv, data og radio, men at hun likte at det var folk og liv i marka. Hun sa også at det var forskjell på "markaskogen" og "hjemmeskogen":

[...] for hjemme der vet du at du får stillhet hvis du går ut i marka, mens her vet du at du treffer folk. Men samtidig så er det stille i forhold til nede i byen. For går du ut nede i byen så er det trikker og biler og alt, og her får du, ja det er en helt annen stillhet her, synes jeg. (Live)

Nora og Odd gikk ofte på tur sammen, men de gikk helst der de ikke traff så mange andre mennesker, og stillhet var viktig for turopplevelsen. Både Pia, Jan og Erik mente at det varierte hvor mye det betydde at det var stille i Marka, at det kom an på hva de ville med turen, og at de godt kunne være steder der det var andre mennesker i skogen. "Noen ganger er det kjempefint at det er stille, andre ganger gjør det ikke noe med folk som bader og 'sjårer'", sa Pia.

Ingen av informantene brukte å ha musikk, radio eller lignende i ørene når de *gikk* på tur i skogen. "Aldri", "absolutt ikke", nei, nei, nei", "ikke i skogen" og "nei, det er bannlyst", var

svarene jeg fikk til dette. Dina, Jan og Hedda fortalte at de kunne høre på musikk hvis de var i skogen for å løpe eller sykle, men at de ikke gjorde det når de *gikk tur*.

Av visuell støy kom informantene inn på kraftgata som går gjennom Marka. ”Det hadde jo selvfølgelig vært bedre om den ikke fantes, men samtidig er det jo kanskje praktisk. Et sted må den jo kanskje gå”, mente Anna. Pia mente også at ”et sted må den jo gå”, men at det ikke var noe fint med høyspentmaster, og at hun ikke valgte å gå på tur langs linjen. Berit mente at kraftlinjen gjorde skogen litt mer åpen, men at hun bare gikk gjennom, og at det ikke var noe pent. Blant informantene var den generelle oppfatningen at man ”bare kunne gå et annet sted” hvis det var et område man likte dårligere.

Vann

Noen av informantene oppsøkte vann når de var på tur. ”[...] Det er jo veldig interessant å se på fosser og vann. Og når man går inn i skauen så går man jo forbi vann, og jeg synes det er fantastisk å sette seg til ved vannkanten”, sa Erik. Hedda sa at hun var veldig glad i fosser, elver og vann, og at det var fascinerende å se på fosser. Jan fortalte at grunnen til at han nettopp gikk til Båntjern den dagen jeg traff han, var at det var så fint å sitte ved vannet og at det var vakkert. Han fortalte også at han hadde et barn som snart skulle lære å svømme, og da kunne de dra til Båntjern. Marie oppsøkte også vann: ”Jeg er veldig glad i å bade og har ofte med meg badetøy. Jeg begynner badesesongen i mai og ofte til september/oktober.”

Noen av informantene så ingen spesiell grunn til å oppsøke vann i skogen. ”Ikke fisker vi, og ikke bader vi noe mer innover disse vannene i Marka”, som Nora sa.

Spor fra tidligere tider

Noen av informantene hadde bodd i området rundt Båntjern i mange år og kjente til tidligere gruvedrift og historie i området. Odd og Nora hadde vært på oppdagelsesferd i området helt fra de var barn, og kunne fortelle om steder der man kunne se kulturminner. Pia syntes det var fint å se at naturen hadde vært i bruk:

Det synes jeg er fint. Jeg liker liksom å se at folk har *brukt* naturen. Jeg synes ikke det er noe poeng at den skal være helt urørt. Vi er jo liksom en kilometer fra byen, så det ville vært veldig rart om man ikke så sånne spor i naturen. Jeg tenker at det er helt naturlig. Og fint. Jeg liker det. (Pia)

Særpreg

Hva slags elementer er det som gir skogen særpreg? I NOAs registreringsmetodikk ser de etter om et område har elementer som skiller seg ut fra resten av skogen, det kan være spesielle rom, spesielle trær og bergformasjoner, utsiktspunkter eller annet. Når informantene skulle fortelle hva *de* mente var særegent i skogen, trakk flere frem ord som *rom* og *slutning* i skogen: ”Hvis trærne liksom bretter seg over deg så du går under skogen, som et rom”, sa Live.

Elementer som rotvelt, krokete trær og rare formasjoner på trærne, mørke tjern og trang, tett skog ble også trukket fram. Marie sa: ”Når du går gjennom sånn fin mose og lyset liksom siver inn gjennom trærne. Gamle trær med rare røtter og sånn, som kan se ut som sånne Kittelsen-figurer, ja”. Ivar trakk også frem lyset: ”Det [særpreg] kan du nesten finne overalt. Kommer inn i et område hvor du er helt alene og det er stille og uberørt, det er trolsk. Og så begynner lyset å dabbe av og så blir det enda mer trolsk. Og det er gjerne et tjern der”.

4.3 Supplement

Spor fra skogbruk

Spor av skogbruk er naturlig nok ikke en av kvalitetene som NOA registrerer, da et område som er preget av skogbruk, ikke vil sammenfalle med den urørtheten de søker. Jeg har allikevel valgt å ta med resultater på dette, da skogbruk og spor av skogbruk har vært mye behandlet i tidligere forskning på folks preferanser for skoglandskap, og da dette var et tema som opptok flere av informantene.

Felles for mange av informantene var at de ikke likte å være på tur i områder der det var synlige inngrep fra skogbruk, og at det var ”triveligere” og ”hyggeligere” der det ikke var hogd, samtidig som de skjønnte at skogen måtte drives. ”Det er jo ikke fint, men det må jo hugges litt, det er jo noen som skal leve av det”, sa Anna. Ivar syntes det var triveligere å gå i en urørt skog, men han aksepterte at det måtte hugges. Problemet var hvis skogsmaskinene la fra seg hogstavfall som gjorde det vanskelig å gå på stiene. Marie likte heller ikke hvordan det så ut i skogen etter at skogsmaskinene hadde vært der, og mente det var dårlig arbeid når det ikke ble ryddet opp etter hogst.

Erik sa at det var koseligere å gå når det var skog, men at det også måtte hugges og plantes nytt for de som drev skogbruket. Han mente også at det på vinteren kunne være fint å gå på ski i områder som var blitt mer åpne etter hogst. Jan og Live mente også det kunne være fint når skogen ble åpnet opp og man fikk litt utsikt i skogen og det ble luftigere. For Kari var det med blandede følelser hun så områder der det var hogd:

Jeg synes også det kan være fint å få åpnet litt, og så synes jeg ofte første gang jeg ser at det er hogd, i alle fall hvis det er en plass hvor jeg har vært mye før, så kan jeg synes det er litt vemodig. ”Ååå, det var litt trist”, liksom, når jeg har sett at det var tett skog. Jeg gikk naturbruk på videregående så jeg synes jo også at det er litt gøy å se ”åssen hogstfelt er dette”, hvis jeg skal gjøre litt ut av det. Men jeg kan ofte kjenne på litt vemod med en gang jeg ser at det er hogd. (Kari)

Odd mente at det var helt i orden at det ble hogd i skogen: ”Det er jo en naturlig del av prosessen. Vi skal ikke bare la skogen vokse og vokse, det skal hugges ned og det skal gro nytt, det skal komme nytt igjen. Det er helt greit. Det er jo en del av naturpleien. Hvis alt bare vokste til, så kommer du ikke frem, og så får ikke skogen lys til å vokse”.

Båntjern

Tolv av intervjuene ble gjennomført ved Båntjern som ligger i et av de områdene NOA har beskrevet som en eventyrskog. Under intervjuene ba jeg informantene å beskrive omgivelsene vi hadde rundt oss.

”Vakkert”, ”idyllisk” og ”fint” var de beskrivelsene jeg fikk flest ganger. Mange av informantene brukte området rundt Båntjern og oppover til Vettakollen ofte og begrunnet det i at området var fint. ”Svermerisk pleide man å si før. Hvis man skulle gå måneskinnstur så skulle man gå til Båntjern”, sa Nora, og fortalte at det var flere filmer som var spilt inn i området. Det at vannet lå skjernet i skogen, ble trukket frem av Kari: ”Jeg la veldig merke til det når vi kom ned her og tenkte ”åh, så deilig plass!” En sånn liten åpning i en tett skog”. Pia likte variasjonen i området: ”Jeg synes det er fint at det er litt sånn sol og skygge, at det er vann som man kan se på og bade i hvis man vil, og at det er litt variert vegetasjon. At det er noen små trær og noen store trær, og trær med barnåler og med blad”.

Ivar beskrivelse av området var slik: ”Nå er det lenge siden jeg har vært her, men jeg synes det ser veldig flott ut. Her kan det være litt trolsk, når du går i solnedgangen, ja, så det er et

flott område”. Marie syntes det var vakkert med vannet, demningen lyden av rennende vann og det ”er litt bevart, uberørt”.

Informasjon om NOA

På forhånd var det et par av informantene som kjente til NOAs eventyrskoger. En person hadde selv deltatt på Sidespranget året før, og noen flere hadde litt kjennskap til at det fantes noe som het eventyrskoger i marka. Underveis i intervjuet fortalte jeg om NOA og deres eventyrskoger, litt om bakgrunnen for arbeidet og hvordan de jobbet med å vurdere skogsområdene. I tillegg fikk informantene se en informasjonsfolder som NOA har laget. Jeg spurte dem hva de syntes om en sånn type informasjon:

Det er jo egentlig bra med sånn her informasjon. Det pirrer nysgjerrigheten litt, og så blir det ekstra spennende at det ikke er merket. Og så er det bare en sjøl som går der, tror man! (Kari)

Pia kommenterte at NOA hadde gitt eventyrskogene terningkast i informasjonsfolderen:

Jeg synes det er en pussig ting å gi skog terningkast, men jeg synes det er morsomt også. Det er jo litt som å gi bøker og CDer terningkast. På den ene siden er det litt pussig og på den andre siden så påvirker det jo. Gjør at man vil oppsøke områder som har scoret høyt, på en måte. Det tenker jeg jo kan være fint å oppsøke. (Pia)

Alle informantene var positive til det de fikk se. Noen var nysgjerrige på hvor man kunne få tak i denne informasjonen og lurte på om eventyrskogene var merket med skilt. Andre tenkte at på den ene siden hadde det vært greit med plakater og merking, men på den andre siden ville kanskje områdene miste noe av spenningen som eventyrskoger hvis det var skiltet dit. Noen nevnte at det var ”kjempeflott informasjon”, men at det var viktig at man fikk tak i den for at den skulle bli brukt. Selv om alle var positive til den informasjonen de fikk, var det en del som ikke så noen relevans for seg selv. På spørsmål om dette var noe de kunne tenke seg å undersøke eller bruke selv var det flere som sa at de hadde ”sine” steder i skogen og var fornøyd med det, men at det sikkert kunne være nyttig for andre. Nora forklarte det på denne måten: ”Vi går jo mye i dette området og oppover og vi har liksom utforsket dette så mye tidligere. Vi vet hvor det er fint og ikke så mye folk.”

Noen la vekt på at informasjonsfolderen var fin for barnefamilier og som et middel for å lære barn om skogen. Erik og Pia var blant dem:

Nei, det er sikkert mange som vil bruke dette, kanskje barnefamilier og sånn. Det kan jo være veldig stas å ta med seg unger og fortelle dem litt om trær og årringer og litt av hvert. Ja, det er vel sånne familier som har foreldre som er litt aktive og som vil vise sånt til barna sine. (Erik)

Hvem som kan ha bruk for dette? Jeg tror tilgjengelighet har alt å si. Hvis man bare kan finne dette på Naturvernforbundet sine nettsider, så er det jo de som er spesielt interessert i dem eller naturvern som finner dette. Så det har mye med markedsføring å gjøre. Men jeg tipper jo at kanskje småbarnsfamilier vil bruke de områdene som er lett tilgjengelig, sånn som her [Båntjern]. Jeg tror mange har lyst til å gi ungene fine naturopplevelser og at man kan være litt obs på denne informasjonen hvis man er litt sånn halv-turglade småbarnsfamilier. (Pia)

Berit, som selv hadde deltatt i Sidespranget året før, var begeistret for informasjonen og for arrangementet. Hun sa selv at hun var avhengig av sti-merking for å finne frem i skogen og at turen var en god måte å komme seg vekk fra "hovedveiene" i skogen. I tillegg var hun opptatt av at skolering var viktig, både ute i skogen, med for eksempel Sidespranget og i samarbeid med skolen. Hun hadde selv arbeidet som lærer i Bærum og samarbeidet med skogbruket der for å lage opplegg i skogen.

Skolen er viktig, med at man kanskje har samarbeid med skoleledelsen i Oslo kommune, Oslo og Akershus eller hele landet for så vidt. Hjelp lærerne med opplegg og turmuligheter. Grunnen til at jeg vet om eventyrskogene er jo fordi jeg har barnebarn og har hentet sånne hefter som jeg har tatt med til skolen til dem. Kanskje kunne man formalisert samarbeidet mellom Naturvernforbundet og Oslo kommune, sånn at det hadde blitt litt mer garanti for at det ble tatt i bruk, en eller annen avtale, som kan hjelpe lærerne med blant annet å planlegge ekskursjoner og uteaktiviteter. Hjelp skolene med det. (Berit)

4.4 Informantenes egne eventyrskoger

Barndom og fantasi

Når informantene skulle beskrive hva en eventyrskog var for dem, var det flere som hadde klare formeninger. Dina fortalte om en spesiell skog hun hadde vært i da hun gikk på førskole som seksåring: "det var ikke noen stor skog, men der var det på en måte mye eventyr". Carl trakk også fram minner fra barndommen da han skulle beskrive en eventyrskog: "Jeg husker

på hytta da jeg var mindre, når trærne fikk masse snø på seg, da ble de runde og fikk menneskelige former. Da husker jeg at jeg var litt redd, for jeg tenkte at det var troll.”

For Jan var det minner fra turer med egne barn han tenkte på når han skulle beskrive en eventyrskog. Også han så først og fremst for seg et vinterlandskap:

Snøtunge grantrær som hang over skiløypa, spesielt innover i Lommedalen [...]. Jeg husker vi var ute når det begynte å bli småmørkt, vi hadde bål og grillet, og de [barna] så figurer, troll og elefanter. Og de sa det var akkurat som å gå i et eventyr [...] Det kan selvsagt også være ting på sommeren også, at du opplever at barnas fantasi tar helt overhånd. (Jan)

Fantasi er et stikkord i svarene, når skogen innbyr til å forestille seg ting som ikke er der, troll og vesener. Nora hadde hatt med seg barnebarn i skogen, og de var overbeviste om at trollene bodde i Norge. Marie fortalte at hun så for seg formasjoner som så ut som ”sanne Kittelsen – figurer”.

Stemning

”Stemning” ble også trukket fram for å beskrive eventyrskogen. ”[...] når det blir litt regn og tåke og sånn, da blir det mer trolsk stemning” sa Nora, og ”litt mer mystisk stemning” sa Hedda. Dina utdypet minnet fra barndommen:

Jeg har jo tenkt på stemningen i en skog, tenkt at ”det her ga meg ro og det her ga meg en følelse”. Kommer i en viss stemning [...] (Dina)

Ord som dunkelt, mørkt, tett og ble brukt for å beskrive stemningen og skogen. ”[...] Da vil det jo være steder hvor det er litt trangere og smalere, kan du si”, sa Erik da han skulle beskrive skogen. Odd la også vekt på tett skog: ”[...] på østsiden av Nedre Blanksjø, der er det mye stier og der er et område med veldig tett skog”.

Lyset i informantenes eventyrskoger varierer. Noen mener det er eventyrlig når lyset siver inn gjennom skogen, andre nevner skumring og tåke. Jan beskriver lyset på denne måten: "[...] om vinteren, når det ikke er i solskinn, når det er stjerneklart og litt sånn *twilight*¹".

Rom

At skogen kunne ha egne rom, var det noen som påpekte. På vei til Båntjern hadde Live og Kari gått forbi et område de syntes var spesielt og der noen store trær hadde veltet: "[...] det var et veldig avlukket område, og vi snakket om at det hadde vært troll der [...] Og trærne liksom bretter seg over deg så du går under skogen, som et rom", sa Live om området.

Uberørt og gammelt

En del av informantene brukte ordet uberørt når de skulle beskrive en eventyrskog. "Nei, da tenker jeg på en skog som er uberørt [...]", sa Berit. "Det kan jo for eksempel være at den er mer uberørt, mindre tilrettelagt [...]", sa Kari. Også Gard og Ivar brukte ordet "uberørt" om eventyrskog. Andre brukte ord som gammel: "Da tenker jeg, det første som slår meg er vel mer en sånn gammel skog. Som ikke er hugget i det hele tatt", sa Erik på spørsmålet om hva en eventyrskog var for ham. "Gamle trær" var også et element i Pias eventyrskog. Marie snakket om: "[...] gamle trær med litt sånn rare røtter [...]".

Særegne trær

Noen av informantene trakk fram særegne trær i sine beskrivelser. Trær som hadde et spesielt utseende. "[...] Jeg er mest vant til det som ligger ved havet og at det er det [havet] som har gjort påvirkninga på trærne. Det ser veldig forblåst ut, veldig, veldig krokete", sa Hedda. Gard beskrev den samme skogen da han fortsatte: "Det blir veldig mange morsomme formasjoner. Krokete, lave trær som bøyer seg mot havet". Pia mente det kunne være: "[...] sånne rare trær, klumpete trær [...]".

Skogbunn, mose og lav

"[...] [J]eg ser for meg at det er masse mose på bakken", sa Pia om eventyrskogen. Marie beskrev også en mosebelagt skogbunn: "Når jeg tenker på sånn eventyrskog, når du går

¹ **twilight**: skumring, tussemørke, morgengry, grålysning, halvmørke (Engelsk blå ordbok)

gjennom sånn fin mose [...]. Også på trær og steiner kan det være mose: "[...] Og så at det er mye mose og lav på steiner", sa Anna i sin beskrivelse. Kari sa det på denne måten: "[...] der det var veldig mosebelagte trær, det hang ned fra trærne [...]".

Vann og tjern

Noen av informantene nevnte innslag av vann når de beskrev en eventyrskog. For Hedda var dette det viktigste: "[...] at det er litt sånn foss-aktig og vann. Mindre tjern og sånne ting".

Også Anna la vekt på vann og brukte området vi satt i (Båntjern) til å illustrere:

Ja, **her** kan man jo si at det er sånn [...] når det er vann og når vannet fosser ned. Det var jo sånn i fjor høst, da var det helt **utrolig**. Det var liksom som rene Niagarafallet. (Anna)

4.5 Sammendrag av resultatene

Intervjuene kan oppsummeres som følger:

For flere av informantene var motivasjonen for turen å bevege seg og holde seg i form. "Frisk luft" ble trukket fram i en del av intervjuene, ofte i sammenheng med å komme seg bort fra byen. Ro og stillhet var viktig. De aller fleste gikk aldri på tur med musikk eller lignende i ørene. Mange understreket det unike med å ha Marka så nært selv om de bodde i hovedstaden, og noen begrunnet valget med å bo i Oslo med nærheten til Marka. Synet på hogst i skogen varierte. Noen av informantene hadde sterke følelser knyttet til dette og mente at det gjorde landskapet var stygt. I tillegg ble det trukket frem av det ikke ble ryddet opp etter hogst. Andre mente det kunne være fint etter hogst, at landskapet ble mer åpent og at utsikten ble bedre. Flere av informantene oppsøkte vann i skogen. Begrunnelsen var at det var et vakkert innslag, eller at man kunne bade. Enkelte av informantene trakk frem det sosiale aspektet ved å være på tur, enten det var med barn, partner eller venner. Skogen var et godt sted å være sammen og utforske.

Tre stykker hadde hørt om NOAs eventyrskoger på forhånd, men visste ikke hva det helt hva det gikk ut på. Alle informantene stilte seg positiv til den informasjonen de fikk om NOA gjennom muntlig formidling og informasjon, men en del av dem mente at det ikke var relevant for deres bruk av Marka.

Informantenes beskrivelser av hva de mente en eventyrskog var, varierte veldig. Noen beskrev store gamle trær med snø på. Flere nevnte at de så for seg et landskap som var dunkelt og tett og hadde en helt spesiell stemning. Stillhet ble også trukket frem. Det samme ble mosekledd skogbunn og mosekledd trær og små tjern i skogen. Det var mange av informantene som fortalte om opplevelser de hadde hatt som barn, eller sammen med egne barn, når de skulle beskrive en eventyrskog. Mange hadde helt klare bilder av hvordan det skulle se ut. De brukte ord som ”uberørt” og variert.

5. DISKUSJON AV RESULTATENE

Her ser jeg resultatene i kapittel 4 i lys av det anvendte teorigrunnlaget, og problemstillingene organiserer diskusjonen i tre deler som skal kunne svare på dem.

Problemstilling 1:

Hvilke verdier har Marka for turgåeren?

Problemstilling 2:

Er det samsvar mellom de skogsmiljøene turgåeren foretrekker å ferdes i og NOAs eventyrskog?

Problemstilling 3:

Hva er turgåerens egen eventyrskog?

5.1 Skogens verdier for turgåeren

Verdiene som kom fram under intervjuene hadde stor spredning, og sett i forhold til Aasetre og Gundersens (2007) tredelte verditaksonomi fant jeg at alle kategoriene var representert. Kategorien *nytteverdier* var blant annet representert ved at skogens estetikk hadde verdi for flere av informantene som betraktet den, det samme hadde verdien å kunne gå i en uberørt og naturlig skog. Informantene *nøt* skogen som den var. Kategorien *instrumentelle verdier* er representert med at skogen er et sted der informantene kan drive med friluftsliv, mosjonere og at naturen bidro til rekreasjon. Informantene fortalte om både fysiske og psykiske positive effekter ved å være i skogen. Den siste kategorien, *grunnleggende verdier*, var representert ved verdien *tilhørighet/identitet* til stedet. Hos Aasetre og Gundersen (2007) er de andre grunnleggende verdiene *etisk verdi* og *religiøs/åndelig verdi*. Dette var verdier som ikke ble funnet i intervjuene. Grunnen til dette kan være at intervjuguiden ikke la opp til samtaler om disse verdiene.

Fysisk aktivitet i naturen

Det å være i fysisk aktivitet i naturen var en verdi for flere av informantene. Berit gikk på ski for å "holde seg i form" og mente at da "hjalp" det å gå i marka. *Fysisk aktivitet/mosjon* er en av kategoriene i REP-skalaen (Driver et al. i: Aasetre og Gundersen 2007). Det å kunne bruke skogen som sted for fysisk rekreasjon var viktig for flere av informantene, og hang sammen

med en følelse av velvære, både velvære i å være i skogen og den følelsen av velvære de fikk av å ha brukt kroppen.

Det å ”gå på tur” ga en kombinasjon av flere goder, der fysisk aktivitet var en av dem, men turen hadde også andre positive effekter for informantene. Når informantene fortalte, gjorde de et skille mellom det å ”gå på tur” og å ”trente” i marka. Noen av informantene fortalte at det å ”jogge seg en tur” var noe annet enn å ”gå tur”, og når de trente, var de ikke like opptatt av naturen rundt seg. Da kunne de løpe med musikk på ørene og det var greit å ha en god løype eller vei å løpe på. Omgivelsene så ut til å være viktigere når informantene gikk tur enn når de trente, og det virket som om de definerte disse aktivitetene forskjellig selv om de kunne foregå i det samme miljøet.

Oppleve noe forskjellig fra hverdagslivet

Det å komme seg vekk fra byen ble av mange trukket frem som en viktig verdi ved å være i Marka. Skogen ble sett på som en motvekt til det urbane, et sted der man slapp unna stress og støy, og som Gard sa, fikk ”opleve litt natur” og ”komme bort fra trafikk og trikk og føle friheten rundt”. Kari beskrev seg selv som ”ikke et bymenneske” og at det var deilig å få et ”avbrekk fra byen”. Dette var det samme som Uddenberg (1995) fant hos sine informanter, der de understreket kontrastene mellom det å være i byen og å være i naturen. Hågvar og Støen (1996) sin beskrivelse av å oppdage noe nytt i naturen kan vi finne igjen hos Pia, som gjerne valgte å gå nye stier når hun var i skogen, og som fortalte at en naturopplevelse for henne var å ”oppdage”. Oppdage at det hadde kommet sopp, oppdage et fint sted og oppdage hva som var på den andre siden av en skrent. Det som var uforutsigbart, var spennende. Gundersen (2009) fant i sin undersøkelse at forholdet til de nære skogområdene for noen var tosidig, der skogen var en del av hverdagslivet og hverdagslivet ble tatt med ut i skogen. Marie var en av dem som fortalte at å være på tur i skogen nært der hun bodde, var viktig i hverdagen hennes, og at hun i naturen kunne ”la hjernen gå litt på tomgang og få ryddet opp i tanker og følelser”. For flere av informantene var det å være på tur i Marka noe de gjorde daglig eller ukentlig. Å gå på tur var en del av hverdagslivet, samtidig som det tilførte hverdagslivet noe positivt, i form av å være et sted der man kunne sortere tanker, gi nye krefter og være et sted for avkobling.

Stillhet og ro

Stillhet og ro er en verdi som var blant de viktigste informantene fant i skogen. Nedrelid (1993) skriver at stillhet er en mangelvare i hverdagen, kanskje spesielt for folk som bor i Oslo, og at stillheten i naturen kan oppleves som et fravær av uønsket støy. Dette finner vi igjen hos informantene i undersøkelsen som beskriver stillhet som ”enormt viktig”. Det å kunne komme bort fra bystøy, trikker og biler hadde stor betydning, og selv om man kunne høre og treffe andre mennesker i skogen opplevdes skogen som stille på grunn av fraværet av bystøy.

For noen hadde naturen ”et annet tempo”. For Live var det godt å være i skogen fordi ”det er ingenting du skal rekke”, og dette var også noe som informantene til Uddenberg (1995) opplevde. Naturen var for dem et sted der pulsen sjelden var hastig, og et sted der man kunne få være alene med sine opplevelser. Naturens stillhet, krydret med naturens egne lyder fra vann, vind og fugler oppleves som velgjørende (Hågvar 1999). For Pia var en naturopplevelse, i tillegg til å være et sted for å oppdaget noe nytt, det å finne ”en slags ro”. Stillheten ga Anna en av ”skjønn” følelse av velvære. Hun ønsket også å se fugler og dyr når hun var på tur og stillheten var en forutsetning for å få se dem.

Stillheten informantene søkte i naturen kunne de finne selv om de var på tur sammen med andre. Naturen var et sted der man kunne oppleve stillheten *sammen*, og naturen var et sted der sosiale relasjoner kunne pleies. Erik gikk ofte på tur sammen med en kamerat og beskrev det på denne måten:

Vi er to stykker som pleier å gå sammen på disse turene, og når vi kommer opp og setter oss ned der, da kan vi virkelig slappe av og la tankene fly. Det blir mange flotte diskusjoner og samtaler også, når vi sitter der. (Erik)

Sanseinntrykk

Uddenbergs (1995) informanter mente at naturen var vakker, og informantene beskrev blant annet landskap, det å se dyr, fugler og planter som vakkert. Dette var en verdi for turgåerne i Marka også. For noen var det ”helheten” i naturen og landskapet de la merke til når de var på tur, mens andre var interessert i å se etter fugler, dyr, insekter, blomster og sopp. Flere nevnte også at det å se at skogen forandret seg med årstidene var noe de likte å følge med på. Det var ikke bare synssansen som ble brukt. Informantene beskrev lukten av skogbunn, blomster og

”friskheten” etter at det hadde vært regn, lys som ga en spesiell stemning, og lyden av rennende vann og fuglesang. Det å ”oppleve” naturen hadde betydning for turgåerne.

For noen av informantene hadde ikke Oslomarka de store estetiske kvalitetene. Berit sa at ”skog er skog” eller Marka var ”litt kjedelig”. Allikevel opplevdes det som godt å være ute i naturen. Selv om skogen ikke var så spennende, var Berit ”veldig glad i Marka”. Mange av informantene kunne også fortelle om landskap andre steder som var vakre, som de satte pris på og som ga dem en god naturopplevelse. I denne oppgaven har jeg valgt å ikke gå inn i psykologiske teorier knyttet til landskapsopplevelse eller stedstilhørighet. Jeg innser imidlertid at det kunne vært interessant å se på forskjellene mellom informantene på bakgrunn av teorier knyttet til dette, da det kan synes som om det er forskjeller mellom hvordan informantene verdsetter Markas estetiske kvaliteter med bakgrunn om de kommer fra Oslo-området eller om de kommer fra andre steder i landet.

Samhold med andre personer

For mange av informantene var det å gå tur i Marka en aktivitet de gjorde sammen med andre. ”Familieturer”, kalte Marie det, og understreket at hun mente det var en viktig verdi å være sammen med familien på tur. Pia opplevde nye ting ved naturen når hun var sammen med sønnen sin, og Jan kunne fortelle at han hadde hatt flotte og spennende naturopplevelser sammen med sine barn. Samværet i naturen kunne både dreie seg om å oppleve noe sammen og være en måte å lære barna noe om naturen. Informantene hos Gundersen (2009) mente det var viktig å overføre kunnskap om skogen til kommende generasjoner, skape gode holdninger til naturen og fange interessen for naturen tidlig. Berit var en av dem som var opptatt av det å kunne lære noe *om* naturen *i* naturen, både når hun snakket om egen familie og i skolen. Hun mente hun selv trengte å lære mer om skogen, ”så man ser skogen for bare trær”, og hun mente det var viktig med skolering i barnehage og skole.

Selv om informantene gikk på tur sammen med andre, kunne de søke seg bort fra andre folk. For Nora og Odd var det viktig å finne stier der de ikke traff så mange andre folk, og der de ikke ”gikk i kø”. Mange av informantene fortalte at de helst gikk på stier der det ikke gikk så mange andre mennesker og unngikk ”hovedveiene”. Det var positivt å være sammen uten andre mennesker til stede, og stillheten ga rom for gode samtaler og opplevelser.

Tilgjengelighet

Det å kunne komme seg enkelt til naturområder fra der de bodde, var viktig for informantene, og tilgjengeligheten til et område var med på å bestemme hvor de skulle gå på tur. Flere av informantene var på tur i gangavstand fra hjemmet, resten fortalte at det var enkelt å komme seg inn i Marka enten med bil eller med kollektivtransport. Dette var en verdi som Gundersen (2009) også fant, informantene verdsatte det å kunne gå til skogen, og unngikk helst å bruke bil når de skulle på tur i hverdagen, men dro til mer fjerntliggende områder i spesielle tilfeller. Det kan synes som om tilgjengelighet er spesielt viktig med tanke på de korte turene som folk tar i hverdagen. ”Bare ta skiene på nakken å gå ut”, sa Berit. Flere av informantene sa at det brukte skogsområdene nærmest der når de skulle gå korte turer, men at de kunne dra lenger ”inn i” Marka hvis de skulle på lengre tur og at de da valgte andre områder. Felles for alle informantene var at det var verdifullt for dem å ha naturområder nært der de bodde.

Føle en form for tilhørighet til landskapet

I sin artikkel skriver Aasetre og Gundersen (2009) at fokus på grunnverdier kan være et alternativ til den mer tradisjonelle rekreasjonsforskningen der man stort sett bare har sett på de motivene folk har for å bedrive friluftsliv og de godene (varene) som naturen kan tilby. Et fokus på disse verdiene kan være et viktig bidrag til en helhetlig forvaltning av friluftsområder (Aasetre og Gundersen 2009). Naturorienteringskategorien *Føle en form for tilhørighet til landskapet* kan fange opp noen av disse grunnverdiene. Uddenbergs (1995) informanter oppfattet naturen som et sted der de kunne oppleve en ”religiøs” følelse, et sted der de kunne kjenne seg små i en større sammenheng og kjenne på naturens mektighet. Det var spesielt den ”ville” naturen som fremkalte denne følelsen (Uddenberg 1995). Hos informantene i denne oppgaven var det ingen som beskrev en lignende følelse eller opplevelse når de snakket om å gå på tur i Marka. Kanskje kan det komme av at temaet ikke ble tatt opp i intervjuene, og at mye av fokuset i samtalene gjaldt det korte turene de tok i nærmiljøet sitt. I beskrivelsene av å oppleve og sanse landskapet ble ord som ”helheten i naturen” brukt. Det er mulig denne ”helheten” beskriver noe mer enn bare det landskapet øyet så, at det kunne være en opplevelse av at man selv var en del av noe større, en helhet, men det var ingen som sa det så uttalt. Det var imidlertid mulig å spore noen av disse følelsene når hos informanter som selv kom inn på turopplevelser de tidligere hadde hatt.

Det å komme tilbake til et naturområde som ikke har forandret seg, skaper en kontinuitet og kan gi en følelse av trygghet (Hågvar og Støen 1996), og det å ha minner, opplevelser og

erfaringer fra et sted kan gi stedet en identitet (Gundersen 2009). De informantene som hadde vokst opp i Osloområdet eller som hadde bodd i området i mange år, kunne fortelle om en tilknytning til steder i skogen som var spesielle for dem, de hadde utforsket Marka og visste hvor de skulle gå for å finne det de ville ha. Informanter som kom fra andre steder, kunne fortelle om andre naturområder som hadde spesiell betydning for dem.

Aasetre og Gundersen (2007) skriver at et naturområde kan ha en grunnleggende verdi, en stor identitetsverdi, for et lokalsamfunn, og nevner Nordmarka i Oslo som eksempel. Dette er naturområder som gjennom bruk og historisk utvikling har en fått en stor betydning for mange mennesker. Hos informantene i denne undersøkelsen, både de som kom fra Oslo og de som kom fra andre steder, kan man få inntrykk av at de oppfatter at Marka har en slik identitetsverdi for Oslos befolkning. ”Marka er så viktig for folk [...] for Oslo og Oslos befolkning”, sa Erik og Anna mente at Marka var ”litt av hele sjarmen og atmosfæren i Oslo”. Mange av informantene mente det var synd om man tok deler av marka til utbygging av byen, spesielt områder som ”mange er kjent med, og som blir mye brukt” (Hedda).

5.2 NOAs skogkvaliteter

Problemstilling 2 lyder: Er det samsvar mellom de skogsmiljøene turgåeren foretrekker å være på tur i og NOAs eventyrskoger? For å svare på dette må jeg først se på hva slags skogsmiljøer turgåerne foretrakk å være på tur i. Dette har delvis blitt belyst i kapittel 5.1 der de viktigste verdiene og begrunnelsene for turgåing i Marka har blitt diskutert. I tillegg vil jeg i dette kapitlet ta for meg resten av de kriteriene som NOA bruker i sin registrering, som ikke har kommet fram i kapittel 5.1. Til slutt sammenfatter jeg dette for å se om det er samsvar mellom de skogsmiljøene turgåerne foretrekker og NOAs eventyrskoger.

Uberørt/naturlig, alder og skogvariasjon

I NOAs registreringer gjøres det en vurdering av hvor mange gamle og døde trær man kan finne i området, og graden av fleraldret skog (Verneplan 1 2009). Dette sier noe om hvor uberørt og naturlig skogen er, og i tillegg vurderes det variasjon i treslagssammensetning. Noen av informantene snakket uoppfordret om at de gjerne oppsøkte ”mer uberørte steder” i Marka. Anna var en av dem som foretrakk at ”naturen er urørt”. Hun gikk gjerne både i fjellet, ved sjøen og i skogen så lenge naturen ikke hadde ”for mange inngrep”. En ”naturlig” skog, uten inngrep eller tilrettelegging var noe flere av informantene uttrykte at de satte pris

på. Haakenstad (1972) fant at turfolk foretrakk blandingsskog med både lauvtrær og bartrær, og dette kan vi blant annet finne igjen hos Pia som likte at det var ”store og små trær” og ”bartrær og lauvtrær”.

Når informantene fikk spørsmål om hvordan de syntes det var å gå i et område med døde trær eller der skogen har fått utvikle seg fritt, var det flere som mente at det kunne være helt greit, så lenge det var mulig å komme seg fram på stien. Det kan hende at intervjuer og informant ikke alltid tenkte på det samme når vi snakket om en skog som hadde fått vokse fritt. Noen av informantene ga uttrykk for at en skog som hadde fått vokse fritt var tett og ufremkommelig, men at de samtidig ikke mente det var mulig å holde skogen åpen ved hjelp av skjøtseltiltak. NOAs beskrivelse av en *naturlig/uberørt* skog er en tidligere plukkhogd skog, variert alderssammensetning, en del stående og liggende døde trær og en rik og variert skogsbunn (Verneplan 1 2009). Det kan hende det i intervjusituasjonen oppsto misforståelse omkring hva jeg mente med en skog som hadde fått utvikle seg fritt, og at noen av informantene tenkte på områder som tidligere hadde vært kulturlandskap eller flatehogd, og som nå var i en gjengroingsprosess. ”Gjengroing” var i alle fall et ord som dukket opp i samtalen når vi snakket om skog som hadde utviklet seg fritt. I studier på folks preferanser for død ved i skogen er tendensene at folk liker skogen dårligere når det er døde trær der (Frivold og Gundersen 2009, Gundersen et al 2011, Aasetre 1994). Det er ikke belegg for å si at dette er tilfelle hos informantene i denne undersøkelsen. Kanskje ville resultatet vært annerledes hvis informantene hadde blitt vist to ulike områder, der det ene inneholdt døde trær og det andre ikke hadde dette, og de ble bedt om å rangere hvilket område de likte best.

Undersøkelser har vist at folk ser mer positivt på døde trær i skogen hvis de fikk tilleggsinformasjon om den økologiske betydningen trærne kan ha (Gundersen et al 2011). Det ble ikke gitt noen tilleggsinformasjon om trærnes økologiske funksjon i intervjuene, men et par av informantene som mente det var positivt med døde trær begrunnet det i den økologiske betydningen det hadde. Pia og Jan mente det var fint med døde trær for det var ”viktig for dyrene” og det var ”en naturlig prosess”.

Terreng/variasjon/utsikt og rom

Utsikt var et mål for mange av informantene. Det å komme seg opp, spesielt når det var snakk om høye topper, ga en positiv følelse av mestring, og utsikten var ”lønn for strevet”. Både kriteriet *Opplevelse av rom* og *Særpreg* i NOAs registreringsskjema har *utsikt* som element

(Verneplan 1 2009). Store sprang i topografien, som stup og juv, og steder der man kan komme opp og få utsikt, er elementer som kan oppleves som spennende og tiltrekkende (NOA 2012d). Mange av informantene likte å gå i kupert terreng fordi de fikk brukt kroppen, samtidig sa de samme at utsikten, opplevelsen og følelsen de fikk av å se utover, var viktigere enn den fysiske utfordringen. Berit mente at grunnen til at mennesker søker utsikt var ”tilpasset det å trives og ha oversikt”. At utsikt er godt likt blant turfolk, støttes av mange undersøkelser.

Variasjon langs stien var noe informantene satte pris på. Variasjon kan gi landskapet en form for mystikk ved at man ikke vet hva man finner rundt neste sving (Kaplan & Kaplan i: Aasetre 1992). Flere av informantene mente at det var spennende å gå steder de ikke hadde vært tidligere, oppdage nye steder og ikke vite hva som var bak neste haug. At terrenget var kupert, hadde variert utseende og naturlige åpninger, gjorde turen mer interessant og ga en positiv turopplevelse.

Vann

Ett av kriteriene fra NOAs eventyrskogregistrering er *opplevelse av vann*. Det å ”komme til et vann” var for noen av informantene en positiv opplevelse på turen, et mål for turen, på samme måte som utsikt kunne være et mål. Erik fortalte at det var en ”fantastisk følelse” å sette seg ved vannkanten, for Jan kunne en god naturopplevelse være å ”sitte med en kopp kaffe og se utover Båntjern, ha det stille og fredelig” og Pia fortalte at en naturopplevelse for henne var en slags ro, og det å ”finne et fint sted, kanskje et fint vann”. Vann er en naturlig åpning i skogen og er med på å skape variasjon i landskapet (Frivold og Gundersen 2009).

Spor fra tidligere tider

Noen av informantene kom selv inn på kulturminner de visste om i skogen, og kunne fortelle at det som barn hadde vært spennende å utforske grotter i området. Nora kunne fortelle at det i området var funnet spor etter bosetninger helt fra steinalderen, at Marka hadde vært brukt ”i tusenvis av år” og at det var interessant å se spor fra gamle dager. Pia mente av det var positivt å se at naturen hadde vært i bruk tidligere. Det virket som om dette skapte en følelse av kontinuitet, det å vite at den samme skogen hadde vært i bruk tidligere. Hågvar (1999) skriver om å oppleve kulturspor: ”Ofte kan vi finne spor i naturen etter tidligere generasjoners liv og virke [...] Dette blir en slags blandingsopplevelse av natur og menneskers

livsutfoldelse, som gir innlevelse i forfedrenes hverdag den gang naturen var tett innpå” (Hågvar 1999:14).

Særpreg

Da jeg spurte informantene om hva de opplevde som særpreg og som spesielt ved skogen, trakk flere frem opplevelsen av *rom* i skogen, rom under store trær og rom i form av naturlige åpninger i skogen. Dette kan vi finne igjen i NOAs registreringsskjema der *spesielle rom* registreres. Andre ting som kunne gi skogen særpreg, var krokete og rare treformasjoner, gamle trær, trær som hadde veltet og krokete røtter som lå over bakken. NOAs *spesielle trær* kan brukes til å beskrive disse elementene (Verneplan 1 2009).

5.3 Supplement

Spor fra skogbruk

Haakenstad (1972) fant i sin undersøkelse at det ikke var noen generell motvilje mot snauflater. Mindre flater som var godt tilpasset terrenget, kunne oppleves som positive ved at de åpnet opp landskapet. Frivold og Gundersen (2007) skriver at store hogstflater opplevdes som negativt, mens flater der det var satt igjen frøtrær eller enkelttrær opplevdes som mer positivt. Hogstflater som åpnet for utsikt opplevdes også mer positivt (Frivold og Gundersen 2007). Dette var meninger som også kom fram under intervjuene. Det var motvilje mot å gå i områder med store hogstinngrep. De informantene som sa at det var helt greit at det ble hogd i skogen, og at skogen ”måtte drives”, sa også at de *foretrakk* å gå der det ikke var hogd. På bakgrunn av dette vil jeg si at de turgåerne jeg traff *helst* gikk på tur i områder der det ikke var synlige spor av skogbruk, selv om de også var positivt innstilt til skogbruk.

Informasjon om NOA

Informantene uttrykte seg positivt til den informasjonen de fikk om NOAs eventyrskoger og mente det var et ”bra tiltak”. Noen ville gjerne vite hvor man kunne få tak i flere beskrivelser av andre områder, og sa at det var noe de ønsket å bruke senere. Det var noen som mente at kanskje flere ville bruke eventyrskogene hvis de fant informasjon andre steder enn på internett, og at bare de som var spesielt interessert i naturvern oppsøkte informasjonen. Det ble også foreslått å henge opp informasjon om eventyrskogene der folk gikk inn i Marka, for eksempel ved Sognsvann, eller å dele ut foldere til folk som kom til Marka. Et par stykker syntes det kunne vært fint om det var merket sti til eventyrskogene, samtidig som de lurte på

om spenningen ved å finne en eventyrskog kanskje ble borte hvis det var merket sti dit. Det var også flere som mente at informasjonen (folderen) kunne være fin for foreldre som ønsket å lære barna sine noe om naturen.

De som uttrykte at de hadde minst nytte av å oppsøke eventyrskogene med bakgrunn fra informasjonen fra NOA, var de som hadde bodd i Oslo lenge eller kom fra Oslo. De kjente til områdene i skogen som de likte å være i og brydde seg ikke så mye om det ble kalt en eventyrskog eller ikke. NOAs registrering av eventyrskogene er ment som et hjelpemiddel for å finne frem til de fineste områdene i Marka (NOA 2012a), og man kan tenke seg at de informantene som kjenner Marka godt, allerede funnet disse områdene.

5.4 Informantenes egne eventyrskoger

Hågvar og Støen (1996) skriver om det å vandre i eventyrskogen sammen med små barn, og å la barna vise vei i en skog der det bare er fantasien som setter grenser for hva en kan oppleve. De lager også et nytt punkt som de gjerne skulle sett på listen over norske barns menneskerettigheter: ”Alle norske barn skal ha rett til å oppleve eventyrskog – i dagslys, skumring og bekmørke, og til ulike årstider” (Hågvar og Støen 1996:34). Når informantene ble spurt om hva de så for seg når de tenkte på en eventyrskog, var det mange av dem som trakk fram barndomsminner. De hadde hatt en spesiell opplevelse og følt på at noe var spennende og eventyrlig. Elementer som kunne sette fart på fantasien var ”mørke tjern”, ”gamle trær”, ”snøtunge trær”, ”trær som hadde veltet” (som trollene hadde veltet) og ”mose som henger på trærne”. Alle disse elementene ga næring til fantasien. ”En egen stemning” var også noe som ble trukket fram.

Selv om informantenes eventyrskoger kunne ha en del likhetstrekk, spesielt det med å være et sted med en egen stemning og være inspirasjon for fantasien, var det også noen forskjeller. Hedda og Gard fortalte om en værhard skog på kysten, Jan og Carl om vinterlandskap med mye snø, Ivar mente det kunne være mer eventyrlig på fjellet og Odd så for seg en veldig tett og mørk skog. Det at beskrivelsene var så varierte og personlige, gjør at det ikke er mulig å si noe generelt om ”turgåerens eventyrskog”, men det var heller ikke målet med denne oppgaven. Målet var å utforske turgåernes assosiasjoner til ordet ”eventyrskog”, og undersøkelsen viser at det er individuelle forskjeller i folks oppfatning av hva en eventyrskog er. Bakgrunn og tidligere erfaringer spiller inn på beskrivelsene informantene gir.

Begrepet eventyrskog er sterkt knyttet til de norske folkeeventyrene. En ”eventyrskog” kan ikke sees på uavhengig og upåvirket av eventyrene, da ordet ”eventyr” inneholder en rekke forestillinger. Beskrivelsene av naturen i eventyrene vil naturlig farge oppfatningen av hvordan en person oppfatter at en eventyrskog. ”Da tenker jeg på Asbjørnsen og Moe med en gang”, svarte Carl, og Marie så for seg trær som var ”litt sånn Kittelsen-figurer”. For at begrepet eventyrskog skal gi noen mening betinger det en kjennskap til de norske folkeeventyrene. Av informantene jeg møtte i skogen var én person fra Sverige, men hadde bodd i Norge i flere tiår, og resten kom fra Norge. På bakgrunn av det kan man forestille seg at de hadde en felles forestilling om naturen i eventyrene. Det kunne vært interessant å se på hva slags beskrivelser man hadde funnet hos mennesker med en annen kulturell bakgrunn.

6. KONKLUSJON OG AVSLUTNING

Utgangspunktet for denne oppgaven var å undersøke verdiene den bynære skogen har for mennesker som gikk på tur i Marka, sammenligne NOAs eventyrskogkvaliteter med de skogsmiljøene som turgåerne foretrakk å være på tur i, og å utforske begrepet eventyrskog.

Undersøkelsen kan konkluderes i følgende tre punkter:

1. Skogen representerer en rekke ulike verdier for de turgåerne jeg intervjuet. Skogen var et sted for rekreasjon der de kunne være fysisk aktive, oppleve stillhet og ro, komme bort fra byen og være i sosiale relasjoner. God tilgjengelighet var en verdi som var med på å påvirke valget av turområde, spesielt på de kortere turene som ble foretatt i hverdagen. Informantene mente at Marka var en viktig verdi for byen Oslo og en del av byens identitet.
2. De turgåerne jeg traff, fortalte at de *foretrakk* å gå i områder som var varierte. Elementer som gjorde turopplevelsen mer variert, var at terrenget var kupert, hadde utsikt, vann, variert skog og ble beskrevet som naturlig. Turgåerne foretrakk også å gå på stier der det ikke var så mange andre folk. Selv om dette var den skogen turgåerne foretrakk, spilte det ikke alltid så stor rolle hvor de gikk, det viktigste var å komme seg en tur ut i naturen, og tilgjengelighet og turens lengde var med på å styre hvor de faktisk gikk. På spørsmålet om det er samsvar mellom de skogsmiljøene turgåeren foretrekker å være på tur i og NOAs kriterier for å registrere eventyrskoger, er det grunnlag for å svare *ja*. NOAs registreringsmetodikk er en måte å konkretisere opplevelsesverdiene i skogen for å gjøre dem målbare, og den dekker godt det som informantene oppga at de foretrakk.
3. Turgåernes eventyrskoger var mangfoldige. En eventyrskog var et sted som pirret fantasien til å se noe mer i skogen, og et sted med en ”stemning”. Eventyrlige elementer i skogen kunne være særegne trær, mørke tjern, tette skoger, tåke, skumring, snøtunge trær, sollys som sivet mellom trærne, trær som hadde veltet og gamle trær. Beskrivelsene var preget av naturen der informantene kom fra, og mange av informantene hadde minner om skogsområder fra barndommen som var ”deres eventyrskog”. Noen av beskrivelsene var preget av naturen man kan finne i folkeeventyrene, og informantene refererte til Kittelsen og Asbjørnsen og Moe.

Resultatene som omhandler hva slags skogsmiljø turgåerne foretrekker, samsvarer i stor grad med tidligere forskning på preferanser for skog. Denne undersøkelsen kan i så måte ikke sies å ha tilført ny kunnskap på dette feltet.

Rekreasjons- og estetiske verdier i naturen er grundig dokumentert i tidligere studier og var verdier som også ble funnet i denne undersøkelsen. Forskning på de grunnleggende verdiene naturen har for folk, har det vært mindre av, men dette er noe som det ser ut til å komme mer av. Dette kan være viktige bidrag til forvaltningen for å gjøre den mindre generell og mer tilpasset de ulike naturområdene som skal forvaltes. Denne undersøkelsen kan bekrefte noen av de grunnleggende verdiene Oslomarka har for folk, som også er funnet i tidligere studier. Den kan i også være et bidrag til et større kunnskapsgrunnlag om de verdiene Oslomarka har for turgåerne.

Jeg har ikke funnet at det tidligere er gjort noen undersøkelser på folks opplevelse av hva eventyrskog er. Begrepet eventyrskog er noe som mange har et forhold til, men som ikke har noen klar definisjon. NOAs registreringer av opplevelsesverdier i Oslomarka og bruken av eventyrskogbegrepet i den sammenhengen, bidrar til å etablere begrepet og til å synliggjøre eventyrskogene som en egen verdi. Resultatene fra undersøkelsen jeg har gjort, kan være interessante fordi de tydelig viser at begrepet gir mening for turgåerne jeg intervjuet, og fordi de gir noen innspill om hva folk legger i begrepet. Det vil kunne være aktuelt å følge opp funnene med en undersøkelse der folks opplevelse av det eventyrlige i skogen står tydeligere i sentrum. En utforskning av begrepet eventyrskoger kan også åpne for tverrfaglige studier der naturforvaltning møter litteratur-, kunst- og kulturfag. Assosiasjonene informantene mine fikk til de norske folkeeventyrene og til Kittelsens illustrasjoner av disse, synliggjør en mulig sammenheng mellom folks kulturelle referanser og hvordan de opplever naturen som det kan være interessant å utforske nærmere.

Litteratur

- Aasetre, J. (1992). *Friluftsliv og skogbruk – En litteraturstudie*. NINA utredning 34.
- Aasetre, J. (1994). *Friluftsliv i bynære skogområder – En undersøkelse blant turgåere i Skien og Oslo*. NINA Oppdragsmelding 325.
- Aasetre, J. & Gundersen, V.S. (2007). *Verdibegrepet og forvaltning av friluftslivet i urbane skoger*. Utmark (1)
- Ajzen, I. & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Prentice-Hall, New Jersey
- Ariansen, P. (1992). *Miljøfilosofi: en innføring*. Universitetsforlaget AS, Oslo
- Degenes-Ødemark, H. G. (2010). *Turisters naturorientering og variasjoner i preferanser for tilrettelegging i Nasjonalparkriket – En kvantitativ og kvalitativ tilnærming*. Masteroppgave ved Institutt for Naturforvaltning, Universitetet for miljø- og biovitenskap, Ås
- Den naturlige skolesekken (2012a). *Hva er en eventyrskog?*
http://www.natursekken.no/c1187998/forsok/vis.html?tid=1437431&within_tid=1437388
- Den naturlige skolesekken (2012b). *Om den naturlige skolesekken*.
<http://www.natursekken.no/>
- Friluftsrådet (2012). Oslo og omland friluftsråd. *Friluftsstatistikk Oslo og Akershus*.
<http://www.markanytt.no/pub/oof/main/?aid=226&cid=21>
- Frivold, L.H. og V. Gundersen (2009). *Skog for folk flest: En gjennomgang av kvantitative spørreundersøkelser fra Norge, Sverige og Finland*. INA-Fagrapport 13: 1-48
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus (2012). Unik kartlegging av marka er nå klar.
<http://www.fylkesmannen.no/fagom.aspx?m=4790&amid=3560009>
- Gangdal, J. (2011). *Drømmen om marka. 100 års kamp for friluftslivet*. H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard), Oslo
- Gundersen, V. og Aasetre, J. (2009). *Verdier i bynære skoger. Kunnskapsoversikt, taksonomi og saksstudier*. Oppdragsrapport fra Skog og Landskap (2)
- Gundersen, V. & Christensen, H. M. (2008). *Skogbruk og friluftsliv i bynære skoger – hvilke ønsker har dagens brukere av utmark?* NORSKOG-rapport (1)
- Gundersen, V., Stange, E., Björck, M., Elsrud, O. E. & L. H. Frivold (2011). *Opplevelsesverdier i skog – effekter av økologisk og økonomisk informasjon*. NINA Rapport 739.
- Gundersen, V. (2009). *Livet mellom trærne. En beskrivelse av forholdet mellom menneske og skog*. Forskning fra Skog og landskap. 08/09: 1-38

- Haakenstad, H. (1972). *Skogbehandling i et utfartsområde: en opinionsundersøkelse i Oslomarka*. Meldinger fra Norges landbrukshøgskole, Institutt for skogskjøtsel 51:16, Ås
- Haukeland, J.V., Grue, B., & Veisten, K. (2010). *Turning National Parks into Attractions: Nature Orientation and Quest for Facilities*. Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism, 10(3), 248 – 271.
- Hågvar, S. & Støen, H. A. (1996). *Grønn velferd. Vårt behov for naturkontakt: Fra bypark til villmarksopplevelse*. Kommuneforlaget AS, Oslo
- Hågvar, S. (1999). *Hva er spesielt med naturopplevelsen*. I Mestre fjellet (44), Norsk Alpinsenter AS.
- Jacobsen, D. I. (2005) *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. 2 utg. Høyskoleforlaget AS, Kristiansand S.
- Jensen, B. (1990) *Stuene i marka*. Artikkelserie i Aftenpostens aftennummer 1990. Chr. Schibsteds Forlag AS, Oslo
- Klepp, I. G. (1998). *På stier mellom natur og kultur: turgåerens opplevelser av kulturlandskapet og deres synspunkter på vern*. Det historisk – filosofiske fakultetet, Universitetet i Oslo.
- Kunnskapsforlaget (2002). *Engelsk blå ordbok*. Kunnskapsforlaget. H. Aschehoug og Co (W. Nygaard) AS, Oslo.
- Lovdata (2009). Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven). <http://www.lovdata.no/all/hl-20090605-035.html>
- Miljøverndepartementet (2008). Pressemelding 19.12.08. – *Markaloven en milepæl for friluftslivet*. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/pressecenter/pressemeldinger/2008/--markaloven-en-milepal-for-friluftslive.html?id=541140>
- Nasjonalmuseet (2012). ”Nøkken” av Theodor Kittelsen. <http://mikro.nasjonalmuseet.no/kittelsen/index.shtm>
- Nedrelid, T. (1993). *Ut på tur – på nordmanns vis*. J. W. Cappenens Forlag AS
- NESH (2005). Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora. *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. <http://www.etikkom.no/Forskningsetikk/Etiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>
- NOA (2012a). Naturvernforbundet i Oslo og Akershus. *Eventyrskogene – marka på sitt beste*. <http://naturvernforbundet.no/noa/eventyrskoger/category2197.html>

- NOA (2012b). Naturvernforbundet i Oslo og Akershus. *32 områder registrert verneverdige etter Markaloven*.
<http://naturvernforbundet.no/noa/nyheter/32-omraader-registrert-verneverdige-etter-markaloven-article26420-2147.html>
- NOA (2012c). Naturvernforbundet i Oslo og Akershus. *Trær, bær – eventyrskog og eventyr! Naturkart og eventyrskogsbrosjyrer for skolebruk*.
<http://naturvernforbundet.no/noa/naturkart-naeromraader/traer-baer-eventyrskog-og-eventyr-article27007-2169.html>
- Norske navn (2012) Norske navn – et navneleksikon. <http://www.norskenavn.no/>
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet: fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Fagbokforlaget, Bergen.
- SSB (2011). Statistisk sentralbyrå. *Levekårsundersøkelsen – 2011 Friluftsliv*.
<http://www.ssb.no/emner/07/02/50/fritid/>
- Sundland, E. (1995). *"Det var en gang... et menneske". Tolkninger av Asbjørnsen og Moes undereventyr som allegorier på menneskelig innsikt og erkjennelse*. Cappelen Akademisk Forlag AS, Fagernes
- Sørensen, Ø. (red.) (1998). *Jakten på det norske: Perspektiver på utviklingen av en nasjonal identitet på 1800-tallet*. Gyldendal Norsk Forlag AS, Oslo
- Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Uddenberg, N. (1995). *Det stora sammanhanget: moderna svenskars syn på människans plats i naturen*. Nya Doxa, Nora
- Vaagbø, O (1993) Den norske turkulturen. FRIFO-rapport
- Verneplan I (2009). *Verneplan I for eventyrskoger i marka*. Naturvernforbundet i Oslo og Akershus.
 Lastet ned fra: <http://naturvernforbundet.no/noa/nyheter/32-omraader-registrert-verneverdige-etter-markaloven-article26420-2147.html>
- Ørjasæther, J. (1994). *Våre folkeeventyr: Hva forteller de*. Landbruksforlaget AS

Vedlegg 1: informasjonsskriv.

Informasjonsskriv i forbindelse med masteroppgave i naturforvaltning

Jeg er masterstudent i naturforvaltning ved Universitet for miljø- og biovitenskap (Ås). I forbindelse med min masteroppgave ønsker jeg å se på holdninger til ulike skogsmiljøer, se på hvorfor turbrukeren foretrekker å være på tur i utvalgte områder, og undersøke hva turbrukeren synes om Naturvernforbundet sine Eventyrskoger.

Prosjektet går ut på å intervju en gruppe mennesker om deres forhold til Oslomarka og utvalgte steder her. Andre temaer for intervjuet er holdninger til å ferdes i skogen og syn på bruk og vern av marka.

De som blir intervjuet vil bli anonymisert i oppgaven slik at ingen som leser oppgaven vil kunne finne ut hvem det er som har sagt hva. I analysen av intervjuene legger jeg vekt på de overordnede temaene og vil se på om det går an å finne noe som er felles for informantene, eller om det er store forskjeller på utvalget.

Intervjuene vil ta omtrent 15-20 minutter, det vil bli gjort lydopptak av intervjuene og jeg vil ta notater underveis. Når studien er ferdig, senest i august 2012, vil lydopptakene bli makulert og alt annet materiale bli anonymisert.

Dersom du ønsker å trekke deg fra studien, har du mulighet til å gjøre det på hvilket som helst tidspunkt uten å måtte begrunne dette. Da vil lydopptaket og notater bli makulert og materialet vil ikke bli brukt.

Du kan komme i kontakt med meg på telefon 90 89 25 63 eller sende en e-post til ingridaalstad@hotmail.com. Du kan også ta kontakt med min veileder Sjur Baardsen, ved institutt for naturforvaltning. Han kan nås på telefon 64 96 57 40 eller e-post sjur.baardsen@umb.no.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskaplig datatjeneste A/S.

På forhånd, tusen takk for hjelpen!

Vennlig hilsen

Ingrid Aalstad

Samtykkeerklæring i forbindelse med masteroppgave i naturforvaltning

Jeg har mottatt informasjon om studien og gir Ingrid Aalstad lov til å bruke intervjuet i sin masteroppgave.

Signatur: _____

Vedlegg 2: intervjuguide.

Intervjuguide

Før intervjuet forteller jeg om undersøkelsen. Informantene får lese gjennom et informasjonsskriv, de blir spurt om det er greit at det gjøres lydopptak og jeg informerer om hvordan dataene behandles. Andre omstendigheter rundt intervjuet noteres.

A – Åpningsspørsmål

Hva er den viktigste grunnen til at du er ute på tur i dag?

Hvor ofte er du i marka? Forskjellig bruk gjennom året?

Foretrekker du en spesiell rute, har du noen favorittrute? (Hvorfor?)

Hva skal til for at du bruker et skogsområde?

Hva er en naturopplevelse for deg?

B – Skogkjennetegn

Hvordan synes du det er å gå i et område med store, gamle trær?

Legger du merke til noen spesielle trær?

Hvordan synes du det er å gå i et område som har fått vokse helt fritt, med gamle trær, unge trær, små og store?

Hva synes du om at det ligger døde trær i skogen?

Er det noen steder hvor du tenker at det trenges skjøtsel/å ”ryddes opp”?

Hvordan synes du det er å gå i et område som er hugget for skogbruk?

Hva slags terreng/landskap liker du å gå i?

Liker du å gå i kupert terreng?

Utsikt.

Hva slags skog ser du for deg hvis jeg sier ord som ”særegen” og ”trolsk” skog?

Hvordan synes du det er å gå i et område som du ikke kjenner?

Innslag av vann i skogen.

Rom i skogen.

Stillhet.

Bruk av musikk/radio o.l. på tur.

Spor av historie.

Hva legger du merke til når du er på tur?

C – Om NOA og eventyrskogene

Har du hørt om eventyrskogene i marka før?

Vet du at du er i en eventyrskog nå? (Båntjern)

Hva synes du om informasjonsfolderen som NOA har laget over området?

Ville du oppsøkt områdene? Hvorfor/hvorfor ikke?

Hvem tror du vil bruke denne informasjonen?

Fortelle om Sidespranget. Er dette noe du ville ha deltatt på? Hva synes du om en sånn måte å informere om?

Hva er en eventyrskog for **deg**?

D – Markaloven, vern, bygging

Kjennskap til markaloven.

Tanker om skogvern, bruk, bygging, skogbruk etc.

E – Avslutning

Er det andre ting du har lyst til å spørre om eller tilføye?

Takk for intervjuet!

Hva er en eventyrskog?

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) har utviklet en metode for vurdering av opplevelseskvaliteter i Marka, og har foretatt registrering av det vi har kalt "Markas siste eventyrskoger". Begrepet er subjektivt; følelser og identitet er viktige elementer for kvalitetsvurdering av et område. Vi har søkt etter områder som har én eller flere av følgende karakteristiske trekk:

- **UBERØRT OG NATURLIG.** Skog som har fått stelle seg selv gjennom lengre tid og som beskriver livsløpet; tilpasning til jordsmonn, vann, lysforhold og naturkrefter.
- **FANTASIEGGENDE OG SPENNENDE.** Variasjon, stillhet og naturlighet åpner for undring og assosiasjoner.
- **STILLHET.** Fravær av slik støy som omgir oss til daglig, opplevelse av naturens egne lyder; fuglekvisper, bekkesikkel, vindens susing i tretronene, våre egne hjerteslag.
- **TROLSK.** Dunkelhet, uorden, veltede trær, naturkreftenes virkning og tidens tann.
- **VARIERT OG KONTRASTFYLT.** Stien vi går på, skogsrommene som veksler i størrelse og form, terrengets og vegetasjonens utforming.
- **VANNMILJØ.** Virkning på landskap og vegetasjon, lyder fra surklende myr og klukkende bekk, fossebrus, skodde og frostrøyk over stille vannspeil.
- **MINNER OM TIDLIGER TIDERS VIRKSOMHET.** Hustufter, voller, røyser, gjerder og gjengrodd veifar, vasshjul og kverner som vitner om tidligere tiders slit, oppfinnsomhet, nøydsomhet og utnyttelse av lokale ressurser.
- **ROMDANNELSER.** Med rom forstår vi i denne sammenheng et særpreget sted i skogen som har et klart avgrenset "gulv, vegger og tak".

Ut fra forekomst av disse trekk har vi gitt områdene terningkast fra 1 til 6, med 6 som det beste.

Har du et eventyrskogsområde?

Ønsker du det vurdert av NOA?

Vi tar med glede imot bemerkninger og nye forslag.

Alle registrerte områder blir lagt ut på NOAs

hjemmesider: <http://www.noa.no>

Kontakt oss gjerne på Vøyenvolden i Maridalsveien

Eventyrskogene

Et opplevelsestilbud fra NOA

OMRÅDE
VETTAKOLLEN—
BÅNTJERN—
FUGLEMYRA

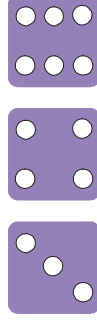

Utsikt fra Vettakollen (Foto: Gjermund Andersen)

Området ligger i Nordmarka og er del av Oslo kommunes skoger.

Terningkast

Vettakollen – Båntjern

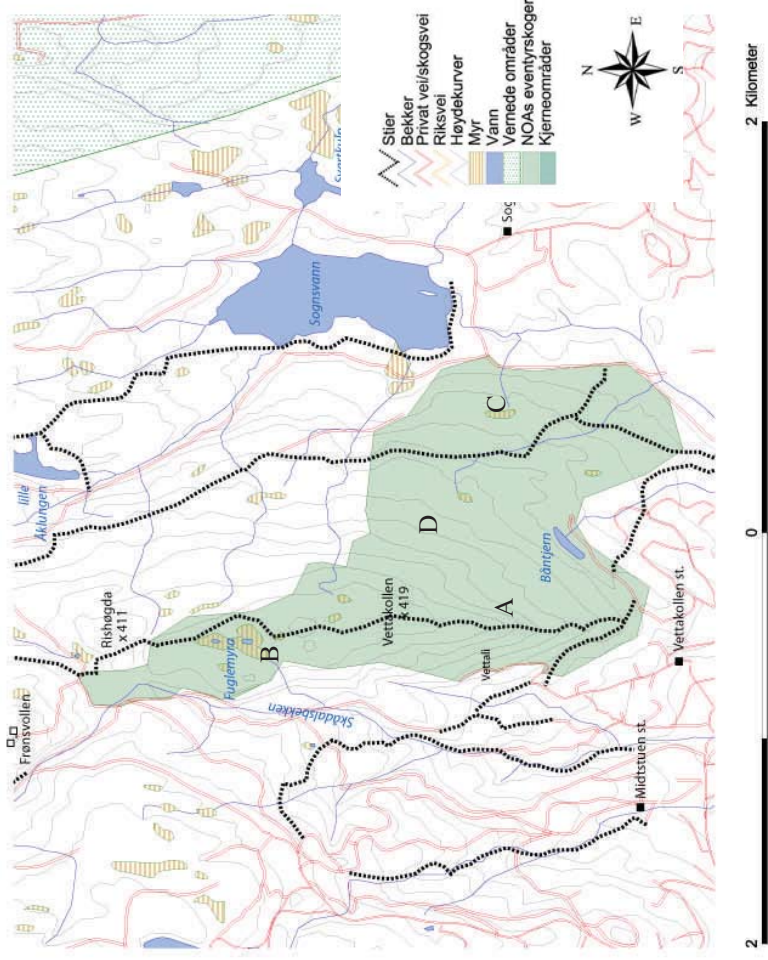

Foto: Gjermund Andersen

Foto: Gjermund Andersen

OMRÅDEBESKRIVELSE

VETTAKOLLEN/BÅNTJERN / FUGLEMYRA

Delområdene er «ryggen» A, «myra» B i forlengelse av ryggen, «lavlandet» C og åssiden mellom ryggen og lavlandet.

A. RYGGEN

Markert rygg nord-syd mellom Ankerveien og Fuglemyra. Vestsiden er bratt med mange skrenter. Ryggen stiger kraftig fra syd til utsiktspunkt og flater deretter av innover til Fuglemyra. Det er noen markerte skrenter i øst mot åssiden.

Mot syd og på tørre partier er furuskog dominerende, på den flate del av ryggen og mot vest er det til dels gammel og grov granskog. Laveste deler mot syd og vest har en god del varmekjære sorter som lønn, hassel og eik. Ryggen har fantastisk utsikt mot øst, syd og vest. Vardepunktet vitner om stedets tidligere betydning i ufredstider. Vi gir dette delområdet terningkast 3.

B. MYRA

Fuglemyra på ca. 400 moh er det dominerende element i dette delområdet. Nord og vest for myra er et småkollete område som avsluttes i høye og lange skrenter og stup. Utenfor myra er granskog med blåbærlýng dominerende. Opplysnings-skilt langs stien øst for myra vitner om gamle spor etter bosetting. Myras landskapsrom og åpne vannspeil kombinert med stilhet gir området terningkast 4.

C. LAVLANDET

Området ligger på 200-250 moh, begrenset av bebyggelsen i syd, Sognsvannsveien i

øst og Måneskinnsløypa i nord. Det er småkupert med lokale rygger og søkk i nord-syd retning.

Vegetasjonen er åpen furuskog med gran i søkk og løvskog på de våteste partier. Undervegetasjonen er rik på høgstauder og liljekonvall. Det er nyperoser ved gruvne og leddved langs Sognsvannsveien. Myr, bekker, vann og terrengformasjoner gir stor variasjon i vegetasjonen og mange og varierte landskapsrom. Området har mange spor etter gruvedrift og industri (Akerveien). På tross av nærhet til bebyggelsen er dette område preget av stilhet; vinterstid er dette elgens sted. Vi gir området terningkast 6.

D. ÅSSIDEN

Østvendt skråning med stor topografisk variasjon i åssiden; skrenter, kløfter, koller og myrer. Markert rad med store morenestein langs områdets østre begrensning. Vegetasjonen er overveiende gran av høy bonitet med felter av gamle grove trær, en del stor furu og klynger til saftige høgs av osp, bjerk og rogn. Undervegetasjonen er variert, fra tyttebærlýng til høgstauder. Tidligere hugstfelter under gjengroing.

Området har mange fantasieggende lokaliteter, romdannende kombinasjoner i terreng / vegetasjon, og det råder stilhet. Området gis terningkast 4.

En veiet vurdering av alle delområder sett under ett gir terningkast 5.